

NORSK

FOTOGRAFISK

TIDSSKRIFT

2000-4 KR 59

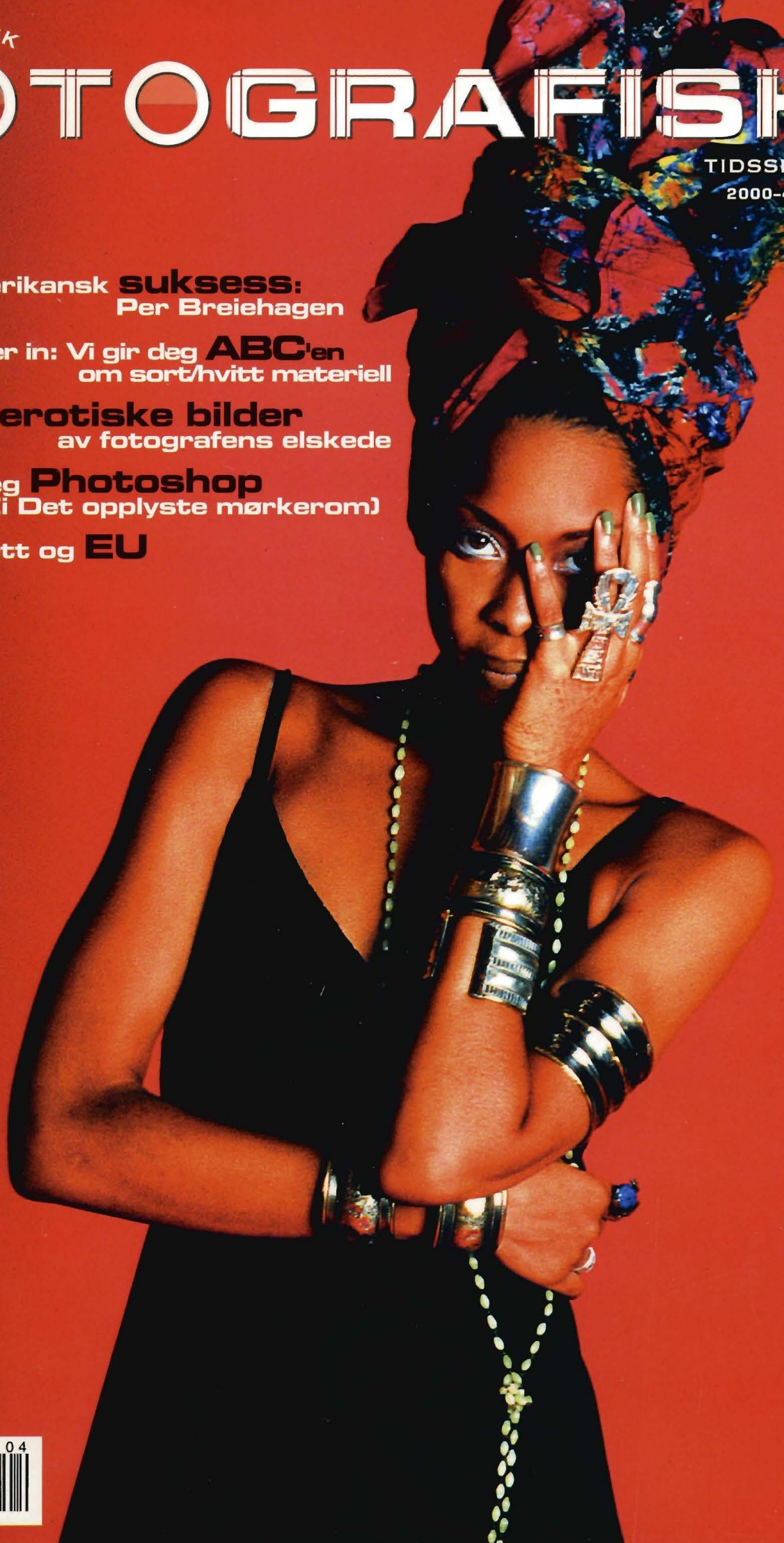
Norsk/amerikansk **suksess:**
Per Breiehagen

Sort/hvitt er in: Vi gir deg **ABC**'en
om sort/hvitt materiell

Sex tusen **erotiske bilder**
av fotografens elskede

Vi lærer deg **Photoshop**
(i Det opplyste mørkerom)

Opphavsrett og **EU**

Haisommer

Det er deilig å være norsk i Danmark. Hvor deilig det er å være vertskap for et feriestenter på Mols med 110 prosent nordmenn på gjestelisten? Tja, vi gjør som vi gjør hjemme; griller og drekker. Vi sover ikke bort sumarnatta, og grillfog'en legger et lett blålig skydekk over molbolandet som vi elsker – uvisst av hvilken grunn...

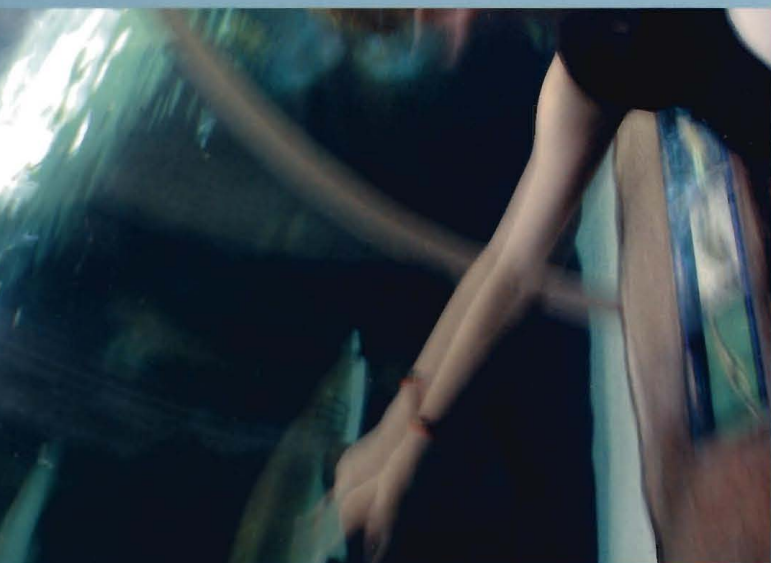
Om det er bare grillosen som skaper et etasjeskille mellom oss og Ham der oppe, vet jeg ikke. Trolig kommer det litt sigende fra Great Britain som ikke er så stor lenger, og Ruhr der det aldri roer seg. Men det kommer stadig noe ned, i overenstemmelse med dikterens ord om at byer som går og kommer, det er den danske sommer. Og optimister som vi er, lige ud! kaller vi det ikke gråvær, men kulturvær. Danskesommeren skjenker oss utrolig mye tid til å gå på museer, gallerier, gamle fregatter i tørrdøkk og håndhelse på konstant gapende haier i et akvarium – i Grenå. Med jevne mellomrom tilfredsstilles de uhyggelige fiskenes begjær etter noggo attåt, som det het i fjernsynets jura-periode. Mat ikke fiskene! står det. Likevel stikker en og annen molbo hånden ned i dyppet av den danske haisommer, og elsker hjerteklappen etter det fryktede, men mislykkede angrepet. De bare måtte... uansett advarslene som står på skiltene.

Så også på sirkus når vi får pause-besøke elefantene backstage og bak sikkerhetsnett; det er alltid noen som forserer sikkerhetsnettet som en undermåls fisk og får seg en deilig smekk av en irritabel snabel. De bare måtte...

Sorry, kjære leser, men mer bloddryppende ble ikke mine feriebilder fra den danske haisommer.

Knut Evensen

Bettum gård, 03.09.2000

Haisommer. ©: Feriefotograf Knut Evensen

NORSK FOTOGRAFISK TIDSSKRIFT

Nr. 2000-4. Stiftet 1912. Årgang 86.
NFT – Norsk Fotografisk Tidsskrift
Utgiver: Norges Fotografiforbund
Organ for profesjonelle fotografer
og fotobransjen i Norge
ISSN: 0332-8597

Kommer ut seks ganger årlig.

Følgende utgaver:

Utgave	Materiell	Utgis
2000-5	09.10.	31.10.
2000-6	17.11.	07.12.

Ansvarshavende redaktør: Knut Evensen

Redaksjonelle medarbeidere:

Cato Arveschoug: cato.arveschoug@bibsyst.no

Per Torgersen: aceek@online.no

Sigmund Krøvel-Velle: skvelle@online.no

Usignerte artikler står for redaksjonens regning.

Redaksjonens adresse: Knut Evensen, Bettum gård, 3178 Våle.

Tlf.: 33 06 09 16. Fax: 33 06 07 07.

Mob.: 92 88 81 54. E-post: knut.evensen@inter-view.no

Design og sideombrekning:

Jentestreker ved Mari Breili og Susan Hansen

Waldemar Thranes gate 75,

0175 Oslo

Tlf: 22 20 22 93

Fax: 22 20 38 98

E-post: firmapost@jentestreker.no

Markedsansvarlig/salg: Hasle Consult: Robin Hasle,

Wdm. Thranes gt. 75. Boks 9329 Grønland,

0134 Oslo. Tlf.: 22 98 00 65. Fax: 22 36 40 88.

E-post: robinha@eunet.no

Viktigste annonsepriser 2000:

Format	S/H	Farger	Spesial	Pris farger
1/1	8000	11 500	Bakside	14 200
1/2	5600	8500	1. oppslag	25 400
1/3	4400	6400	Midten	25 400
1/4	3300	4500		

Materiell: Fortrinnsvis digital levering. Ellers:

Spelvendt, negativ film. Raster: 48-70 linjer

Småannonser for enkeltpersoner: Gratis inntil 200 tegn

Abonnement: Norges Fotografiforbund, Rådhusgaten 20,

0151 Oslo. Tlf.: 22 33 21 15. Fax: 22 33 21 14.

E-post: nffoto@online.no

www.fotografiens-hus.no

Innenlands: Kr. 350 pr. år. Utenlands: Kr. 375 pr. år

Bladkomité: Erik Skjoldt, formann, og Terje Lie Olsen, medlem

Trykkeri: LOSS grafisk. Boks 2152 Stubberød,

3255 Larvik. Tlf.: 33 13 97 80.

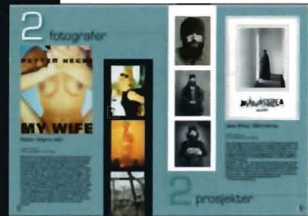
E-post: trykksak@online.no

Repro: Hvarings Digital

NFT er medlem av Den Norske Fagpresses Forening

Forsidebildet: Per Breiehagen Peeking Through Fingers

www.fotografiens-hus.no

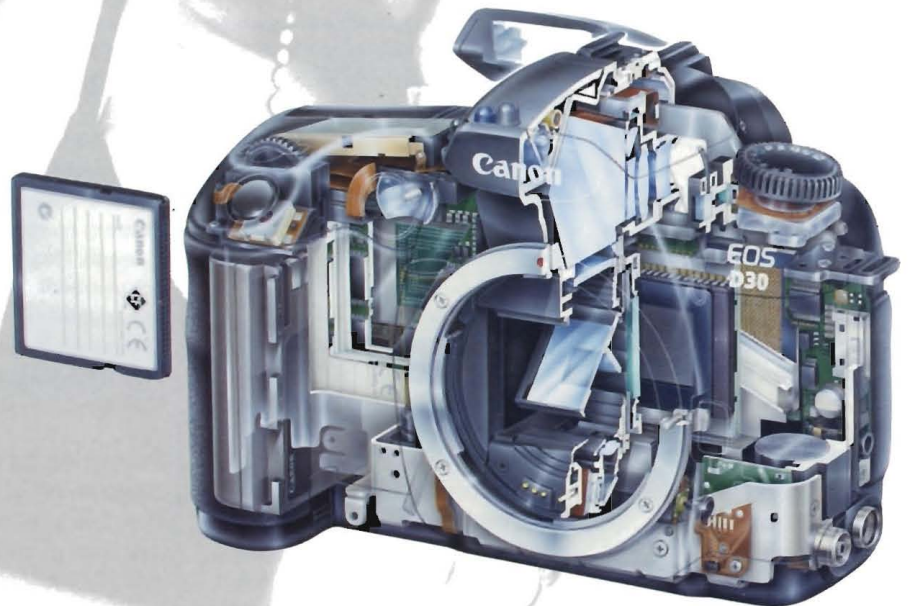
Artikler, intervjuer, presentasjoner:

Per Breiehagen: Norsk/amerikansk suksess side 10

Spesialartikkel: Sort/hvitt materiell side 16

To fotografer – to prosjekter side 22
Sex tusen erotiske bilder av Petter Hegres wife
Rumensk klosterliv av Jens Eldøy

Isidor Åstrøm: Opphavsrett og EU side 27

Faste sider:

fotofokus Norge side 4

fotofokus Verden side 6

fotofokus Teknikk side 8

Det opplyste mørkerom side 28

fototema: Minilab side 31

fototema: Kameraer side 32

fototema: Lysutstyr side 34

trippel-w side 36

Søvsidene – stoff fra organisasjonene side 38

Glimt fra billedflommen side 46

Barnas øyne

I løpet av 1999 fotograferte flere skoleklasser rundt i fylkene med engangskameraer. Motivene var det som opptok barna. Prosjektet ble igangsatt og ledet av fotograf **Annelise Jackbo**, og presentert i NFT 99-5. Fotografene er blitt til utstilling, og det er satt tekst til bildene. Utstillingen har vært i Finland og en rekke steder i Norge. I alt 15 000 har hittil sett utstillingen. Du kan se utstillingen på www.riksutstillinger.no

Her er pappa og storebror. Han har masse hår. Han skal klippe seg.
©: **Jørgen Hansen**, 9 år, Elvebakken skole, Finnmark.

Seniorkonsulent Geir Holme

treffer du fra 21.08.00 i *Specter Distribusjon* i Gladengveien i «bilbyen» i Oslo. Den tidligere *Interfoto*-medarbeideren med tilnavnet *Mr. Hasselblad* skal hjelpe fagfotografer med helhetlige, profesjonelle løsninger; alt fra kamera og -bakstykke til Mac og programvare for billedbehandling og -administrasjon. Digitale løsninger fra danske *Phase One*, lysutstyr fra franske *Balcar* og ellers mya annet staselig utstyr fra *Epson*, *Fujifilm*, *Kodak*, *Agfa*, *Canon*, *Polaroid*, *Manfrotto*, *Panodia*... osv osv. Du kan gratulere ham på geir.holme@specter.no

Ny seniorkonsulent i *Specter Distribusjon*. **Geir Holme**.
©: Specter Distribusjon.

Are K. Skeie

som mange kjenner som representant for *KölnMesse* og *Photokina* i Norge, slutter i *Norsk-Tysk Handelskammer* etter fem år i stillingen for å begynne i softwarefirmaet *Viewpoint AS*. Den 26-årige økonomen **Annette Aasen** er ansatt som Skeies etterfølger.

Lyd & Bilde Multimedia 2000

For de datainteresserte er *Lyd & Bilde Multimedia 2000* i *Oslo Spektrum* et viktig sted. Messen går av stabelen 28.09.-01.10.

Camera Natura med norsk fotograf

Det er ikke noe spesielt med dét, men **Tom Schandy** fra *Norske Naturfotografer* har en tankevekkende artikkel over temaet *Hva har du å melde?* Schandy filosoferer fint rundt dette med flotte fotografier, ja vel. Men hva forteller vi med fotografiene? Fram med journalisten! Et praktfullt tidsskrift for den naturfrelste. Det koster 285 kroner pr. år for oss «norrbackar». E-post: info@media21.se

Kodak sender Torbjørn Tandberg til India

I den nordiske fotografikonkur-

ransen *Gull* kom det inn over 1300 arbeider. **Torbjørn Tandberg** vant elegant med sitt fotografi av *Julie*.

Kjære Bildebruker

Som vedlegg til siste nummer av NFT fikk du en ny brosjyre om å bruke bilder. Lekker design og forståelig tekst. Det er *Norske Bildebyråers Forening*, *Norske Reklamefotografer*, *Norges Fotografforbund*, *Norske Naturfotografer*, *Biofoto*, *Norsk Selskap for Fotografi* og *Institusjons Fotografenes Forening* som står bak den instruktive trykksaken.

SVARTHVITT kulturhistorisk fotografi

Norsk Museumsutvikling – *Fotosekretariatet* og *Norsk Fotohistorisk Forening* gir ut tidsskriftet *SVARTHVITT kulturhistorisk fotografi*. Argangen er den 16., men innpakningen er ny. Et riktig lekkert og informativt tidsskrift hvor du kan finne masse om fotobevaring i Norge. Spennende artikler om forhenværende kjemper som *Wilsø* i siste utgave – samt råd og dåd.

Hamsun inspirerer Bjørn Erik Olsen

Nordlands-fotografen **Bjørn Erik Olsen** er en stor beundrer av *Hamsun*. Han har nylig laget en bok med bilder som kunne vært illustrasjoner til *Hamsun*'s bøker. Ofte tar det lang tid å vente på det rette lyset. Da har Olsen alltid en *Hamsun*-bok i sekken.

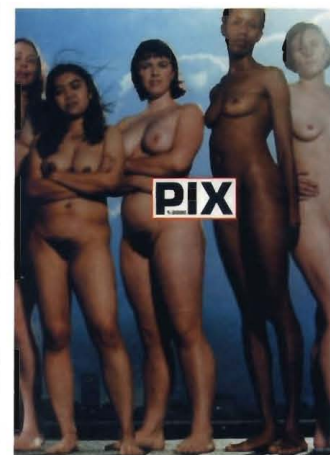
Schrøder og Melhuus fusjonerer

De to trønderselskapene dannet et nytt firma på 50/50 basis fra og med 01.09.00. *Foto Schrøders* butikker og fotograf *Trine Melhuus Portrettstudio* blir holdt utenfor. *Foto Schrøder* fortsetter som selvstendig selskap innen fotobutikker og eiendom under ledelse av adm. dir. **John Syrstad**. Det nye firmanavnet er ikke klart enda. I pressemeldingen fremheves det at de to firmaene har kunder og produkter som vil utfylle hverandre. Leder for det nye firmaet er adm. dir. **Torggrim Melhuus**, og lokaliseringen blir i *Mediahuset*. Portrettproduksjonen

vil være i gang fra 01.10.00, og amatørproduksjonen innen 01.01.01. Gratulerer!

Scanpix er samlet

Scanpix har nå samlet alle sine virksomheter i VG-bygget i Akersgaten. Ikke nok med det. Firmaet har også via portalen *Picturegate* gjort det mulig å søke i de samarbeidende billedbasene og få en spesifisert faktura. Omslaget til firmaets nye magasin *PIX* viser den engelske *Camera Press*-fotografen **Rankin Wadells** nakenbilde av ni kvinner; «...stolte og i kontroll over situasjonen».

Scanpix' nye magasin *Pix* viser selvbreviste, stolte og nakne kvinner.
©: **Rankin Wadell**.

Leif Preus med bok om Åsgårdstrand

Leif Preus trenger ikke store presentasjoner i norsk fotobransje. Men ikke alle kjenner til at han har gitt ut en del bøker om områdene han er glad i. Vi husker bok om naturfotografering, *Horten* og *Borre*. Denne gang er det *Åsgårdstrand* som får oppmerksomhet med boken *Signert Åsgårdstrand*. I forbindelse med at boken kommer i nytt opplag, utgir også **Leif Preus** en single-CD med sangen *Oslofjordens perle*.

Preus-CD med *Oslofjordens perle*.
©: **Leif Preus**.

FUJIFILM

Nyhet!

DIGITALKAMERA

FinePix S1 PRO

Digalkamera for profesjonelle fotografer

FinePix S1 Pro er utstyrt med en standard Nikon F-mount som gjør det mulig for deg å jobbe med de fleste av de Nikon objektiver du allerede har. FinePix S1 Pro kan ta opp til 5 bilder på 3,5 sek. (dvs. 1,5 sek. pr. bilde), noe som gjør FinePix S1 Pro til det raskeste kameraet i sin klasse. Lukkerhastigheten kan justeres fra 30 sekunder til 1/2000 sekund. FinePix S1 Pro gir deg muligheten til å velge mellom 4 forskjellige ISO settinger opp til 1600. Du har valgmuligheter mellom flere filformater: TIFF-RGB, TIFF-YC og JPG. Kameraet bruker 4 stk. AA batterier og lagringsmediaet er SmartMedia kort eller CompactFlash kort II.

DIGITALKAMERA

FinePix 4900 Zoom

Nyhet!

I løpet av september lanserer Fujifilm enda et nytt digtalkamera. FinePix 4900 zoom er det ideelle digtalkameraet for fotoentusiastene. FinePix 4900 zoom er utstyrt med en rekke avanserte fototekniske funksjoner, samt Fujifilms egenproduserte Super CCD brikke på 2,4 millioner punkter. Dette gir en filstørrelse på 4,3 millioner punkter. Kameraet har i tillegg en 6x EBC Fujinon optisk zoom linse (f/2,8-f/11). Dette tilsvarer 35- 210 på et vanlig 135 kamera. FinePix 4900 zoom har også en digital zoom på 3,75x. Forventet levering i november.

FUJIFILM

rofessional

Photographer

Se våre websider for mer informasjon:

www.fujifilm.no

Fujifilm Norge - Pb 144, Lilleaker - 0216 Oslo -
Tlf. 22 73 60 00

Annie Leibovitz på Louisiana

Annie Leibovitz viser sine portretter på *Louisiana Museum of Modern Art* nord for København. Utstillingen heter *Stardust*. Hun viser 178 arbeider, noen fra boken *Women* med bilder fra 1970 til 1999. Utstillingen er åpen til 26.11.2000. Dette museet har i alle år vært et viktig sted for søkere etter god fotografisk kunst. Merk deg at *Visjon* og *Virkelighet* er utstillingen om det 20. århundre, og den holdes oppe til 14.01.01 og *Magnum - Verden* *NU* viser fotografi 1989-1999 fra 26.01.-22.04.2001.

Stardust

Annie Leibovitz

Katalogen til **Annie Leibovitz**-utstillingen på danske *Louisiana*. ©: **Annie Leibovitz**.

Svenske fotografer tar seg over grensen

Flere svenske fotografer har tatt seg over til USA og jobber etterhvert derfra. **Eva-Marie Johansson** forteller at hun slo seg ned i New York, men slo først gjennom etter mange år. Jobber mest for motemagasiner. **Pelle Bergström** og **Hans Gedda** får jobber via agenter. Begge jobber med reklame, men Gedda legger vekt på å bruke sine portrettkunnskaper i reklamejobbene. Hans hjemsted er fortsatt Sverige, men han er mye på farten.

Volvo lanseres digitalt

Lennart Pettersson ble engasjert til å fotografere for *Volvos* lansering av ny V70-modell. På

grunn av tidsnød måtte han velge et digitalt kamera. Det ble *Kodak DCS 560*, som han siden har brukt mer og mer.

Torbjørn Rødland stiller ut i Paris

Fotograf **Torbjørn Rødland** har i sommer hatt en utstilling på det prestisjetunge *Centre Pompidou* i Paris. Utstillingens navn er *Elysian Field*. I egen avdeling kalt *Drømmeresidens* har unge Rødland hatt sine fotografier fra norsk natur. Rødland har siden han gikk ut fra *Kunsthøgskolen i Bergen* i 1995 hatt en rekke utstillinger verden over. I fjor var han med på *Biennalen* i Venezia.

Rogalands-fotografer i Frankrike

Syv fotografer fra Rogaland som kaller seg *Gruppen Foto Nordic*, har i sommer deltatt på en utstilling i byen *Aix-les-Bains*, en times kjøring fra Albertville. Utstillingens tema var *Contrastes* og hver av fotografene stilte ut fem fotografier. Fotografene er **Siv Sivertsen, Jeanne Apelseth, Jostein Øksne, Harald Brandsberg, Morgen Heiselberg, Torbjørn Heggheim** og **Ivar Lein-Mathisen**.

Per Fronth innkjøpt i USA

Fotokunstneren **Per Fronth** oppholdt seg i flere år blant indianere i Brasils regnskog. Nå har han solgt tre arbeider til *Brooklyn Museum of Art*. Fronth sier han er stolt over å bli representert i en samling som kunstnerisk både har historisk og visjonær tyngde.

PMA: Åtte prosent økning av filmsalg

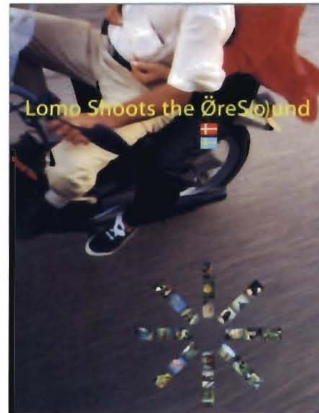
PMA informerer om at salget av amatørfilm har økt med 8,3 prosent i perioden mai 99-april 00. Tankevekkende i disse digitale tider. Ellers fortsetter *PMA* med sitt informasjonsarbeid med en konferanse i dagene 12.-15.10.00. Mer på www.oma.org

Utstilling i Chicago

The Museum of Contemporary Photography *Colombia College* *Chicago* er et langt navn på et museum. (Har vi et lignende eksempel i Norge, i Horten

f. eks.?) I september blir det vist arbeider av fotografene **Anna Fox, Barbara Kasten, Seydow Keita** og **Tracey Moffatt**.

Lomographic Society International i Öresund

Lomografi på sitt mest eksklusive? ©: Ukjent lomograf.

I juni ble det iverksatt diverse arrangementer på begge sider av Öresund. I Malmö ble det stilt ut 5000 fotografier tatt med det merkelige kameraet *Lomo*. På København-siden var det en utstilling på 10 000 fotografier samt et stort show i en kino. Du kan lese mer på www.lomo.com/malmo-copenhagen

Dansk fotokunst

Museum for fotokunst - Brandts Klædefabrik er kjent for gode utstillinger. 08.10.00 avsluttes utstillingen til **Carlos Jurado** (Mexico). I sin hjemby har den 70-årige fotografen gurustatus. I september er det *Odense Foto Triennale / Festival of Light*. I samme periode kan du nyte koreansk

fotografi. Fra 14.10.-07.01.2001 kan du se utstillingen *Angående fotoautomaten*. Fotografene **Cendrillon Bélanger** (Frankrike), **Herman Costa** (USA), **Liz Rideal** (England) og **Jan Wenzel** (Tyskland) har sett nærmere på hva man kan gjøre med produkter fra en fotoautomat. I tillegg vil det avholdt eksperiment-pregede utstillinger, fortrinnsvis av danske kunstnere.

Hasselblad Center i høst

Hasselblad Center byr i tiden 30.09.-12.11. på **Adam Broomberg** og **Oliver Chararins** utstilling *Trust Ex-Voto*. 18.11.-07.01. inntar **Charles Jones** utstillingslokalene med *The Plant Kingdom*. I *Konsthallen* kan du se årets *Hasselbladpris-vinner* **Boris Mikhailov** i tiden 25.11.-14.01.

Fra serien *Trust*. ©: **Adam Broomberg/Oliver Chanarin**.

Tsjekiske fotografer stiller ut

I Tsjekkia har det i «alle år» vært et aktivt fotografisk kunstmiljø. Fra tid til annen får *NFT* invitasjon til å se utstillinger. Denne gang gjelder det **William Ropp** som stiller ut fotografier under tittelen *Under the skin* i Praha i september. **Karel Kasparik** hadde en utstilling i august.

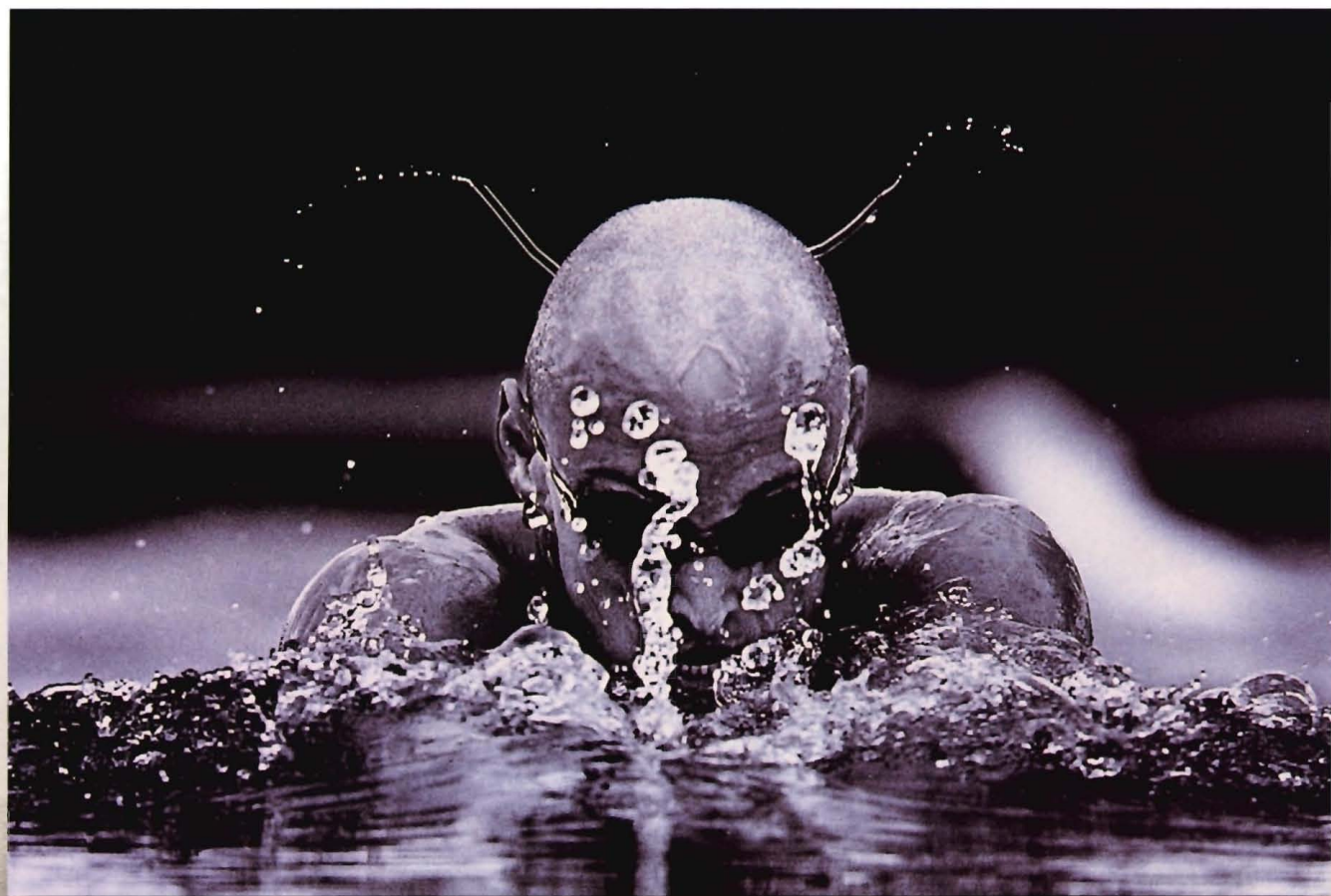
Thorenfeldt til Sverige

Dag E. Thorenfeldt skal til Söderhamn til den fjerde fotobiennalen og holde en forelesning. Biennalen skal være i tiden 30.09.-29.10. Les mer på www.g18k.se/fb.html

Dag Thorenfeldt in action med en viss forsvarsadvokat som normalt hverken lar seg blende eller Staffere ut på noe vis. ©: **Dag Thorenfeldt**.

EOS

Adam Pretty - All Sports
Phil Rogers
Sydney
Australia - 1999

FOTOGRAFERING
ER EOS

Canon

Mamiya med billigmodell

Mamiya 645E er en rimeligere modell i format 4x6 cm. Man mister muligheten til å skifte magasin og søkere, men den faste prismesøkeren er god. Du bør nok kjøpe et «speedgrep» for å kunne holde kameraet behagelig. Prisen ligger rundt 10 000 kroner.

Mamiyas nye lavbudsjettmodell 645E med fast bakstykke og fast søker. Men likevel et spennende kamera. ©: Mamiya.

autofokus og manuell fokus. 45 fokuspunkter skal vel rekke til det meste. Blitzsystemet er en virkelig forbedring. Nå kan du få til den balanse du ønsker mellom bakgrunnslyset og blitzlyset. Kamerahuset ligger på ca 14 000 eks. MVA.

Linux 6.0 Red Hat

Det finske dataprogrammet *Linux* kjenner vi som *Microsofts* største utfordring. *Linux* er gratis. Tidligere var det ikke tilbud om bruker støtte, men dette er løst med *Red Hat 6.0*-versjonen. Programmet blir installert i flere og flere PC'er og nettverkstjenere fra diverse fabrikk. Flott for oss forbrukere å kunne velge program! Mer på www.redhat.com

Kodak med nye filmer

Alt er ikke blitt digitalt! Kodak har kommet med en ny serie filmer. Nå lider du valgets kvaler mellom naturlige farger eller mettede farger. Alt lurt inn i 100, 160 eller 400 ISO. Filmene skal være greie å kopiere, da de er ensartede tross forskjellig fargemetning og følsomhet. *Ektachrome* er også blitt fornyet.

Polaroid med spennende programvare

Polaroid jobber intenst med å utvikle sitt passbildekonsept. Den nye programvaren *Polaprint* gjør det mulig å forbedre og skrive ut bilder fra en rekke ulike kilder. Du kan kople på PC'en og skrive ut bilder for dine kunder.

IBM med prosessor på 4,5 GHz

IBM melder at de har funnet løsninger for en raskere og større prosessor. I en vanlig prosessor jobber

alle operasjonene mot en klokke. Forskjellen i *IBMs* prosessor er at det finnes flere klokker, slik at det hele løper litt fortere. Men den nye prosessoren kommer ikke på markedet før om fire-fem år...

Digitale dokumenter fra Arktis

Den norske biologen **Karia Anne Bråthen** har vært med en svensk ekspedisjon til Arktisk Canada. På denne turen brukte hun et *Agfa TBW 99*-kamera. Mange opptak ble gjort fra luften og satt sammen til ett stort bilde. Etter ekspedisjonen er det blitt utvekslet mange e-poster med fotografier som vedlegg. Utrolig kjapt og praktisk.

Portrettbakgrunner

Svein Bjur design i Stavanger lager lærrettsbakgrunner og rekvisita for portrettfotografer. *Bjur* har ferdige forslag eller produserer etter dine ønsker.

Fuji med digitalt hus

Fuji har nettopp lansert sitt nye systemkamera *FinePix S1 Pro* beregnet på Nikon objektiver. Kamerahuset bygger på *Nikons* kamerahus F60. *Fuji* har utviklet en ny CCD, som ordner pixlene som åttekanter, ikke som firkanter. Disse ligger med 45 graders vinkel i forhold til hverandre. Det skal gi resultater, slik at du ikke kan se forskjell på en analog og en digital 20x25 forstørrelse.

Siste nytt: 16,8 megapixel

lover amerikanske *Foveon* i et oppslag i *New York Times* nylig. 2,5x1,3 meters fotografier – helt skarpe. På markedet om halvannet år. *NFT* kommer tilbake til denne nye teknikken i neste utgave.

Canon øker på

Canon står virkelig på for å utvikle nye og bedre digitalt utstyr. Parallelt med stillfoto går utviklingen av video sin gang. *Canon PowerShot S20* er allerede blitt godt mottatt i markedet. Bortsett fra en oppløsning på 3,34 megapixel (2048x1536), kan kameraet skilte med en stor vidvinkel – tilsvarende 32 på 35 mm og i andre enden 64 mm. Prisen er på 8-9000 kroner.

Kopier via Internett

Det store fotolaboratoriet *Cewe* og *Agfa* har innledet samarbeid om et nytt produkt. Produktet går ut på at forbrukeren sender sine digitale opptak via *Internett* til et laboratorium som printer ut bildene på vanlig fotopapir. Det skal bli spennende å se om dette setter fart i salget for den vanlige amatør. Det er ikke bare de store laboratoriene som nå tilbyr denne tjenesten. Vi leser at minilaboratorier også kan printe fra digitale medier.

Sinar med flere databakstykker

Nytt fra *Sinar* er at fabrikken har laget et prisgunstig bakstykke med betegnelsen *Sinarback 22+*. Bakstykket kan oppgraderes etter hvert (som økonomien bedrer seg)...

Energizer lanserer nytt merke: e2

Vi må hurtig legge til at uttalen er e-square. Også denne gang går det på levetid. 35 prosent lenger levetid, heter det. *e2 Energizer* kommer i en rekke fotobatterier utover høsten.

Olympus C-3030 Zoom – ingen smågutt!

Samme oppløsning som *Canon S20*. Men *Olympus C-3030* har et kraftigere zoomobjektiv med 32-96 og lysstyrke 2,8. Prisen ligger over 10 000.

Olympus C-3030 er en hard konkurrent med mange gode finesser. ©: Olympus.

Canon EOS 1V

Canon jobber jevnt og trutt med tradisjonelle 35 mm-kameraer. Denne gangen er den proffe *Canon EOS 1V* som kommer til folket. De viktigste nyhetene på dette kameraet er at det tåler mye vann (uten å være undervannskamera). Autofokussystemet er spesielt med åyestyring i tillegg til

Hitachis nye prosjektor

kalles *Hitachi CP-S220*, veier 2,35 kg og mestrer både SVGA- og XGA-oppløsning. Lavt støynivå og kort avstand for full visningsflate skal være gode salgsgargumenter.

Ny prosjektor: *Hitachi CP-S220*. ©: Hitachi.

EOS-1 V

EOS er profesjonell

- Høy opptakshastighet @ 10 bilder/sekund
- Verdens raskeste AF (45-punkts områdefokus)
- Meget solid magnesiumskall
- Vannbestandig og støvsikker struktur
- Robust roterende magnetlukker testet 150.000 ganger
- 21-soners evaluerende lysmåling

FOTOGRAFERING
ER EOS

Canon

Imaging across networks

Norsk fotograf i USA tar time out i gamlelandet: Per breiehagen. ©: Per breiehagen

Vi kikker i avtaleboka til **Per Breiehagen** for første halvår 2000.

Suksess eller nederlag

Per Breiehagen (40) er fotograf i Minneapolis, Minnesota, USA. Amerikas tredje største reklamesentrum etter New York og San Fransico, men foran Chicago og Los Angeles. Breiehagen etablerte seg på slutten av 80-tallet og har jobbet seg frem i et marked der konkurransen er knallhard, suksessen er søt og der fiaskoen lurert rundt neste hjørne. For eksempel: En anerkjent reklamefotograf skjøt en actionjobb med sitt innendørs studiokamera. Ikke ett bilde var brukbart. «He blew the job. Word spread. Now he's out of business.»

Solskinshistorie

Per Breiehagens suksess i USA er på mange måter en typisk amerikansk solskinshistorie med alle kjente ingredienser, inkludert hardt arbeid og en stor porsjon flaks. I 1981 reiste unge Breiehagen til USA, studerte journalistikk ved *University of Minnesota*. Som fersk *Bachelor of Arts* fikk han jobb som bilagsredaktør i *Minnesota Daily*, universitetets studentavis med et opplag som mang en norsk regionavis vil misunne den. Fattet mer interesse for fotografi enn for journalistikk. Tok bilder. Viste dem til **Jim Brandenburg**. Som fikset hans første jobb for *Time Magazine*. Ballen rullet.

Fra editorial til advertizing

De første årene var det mye «editorial work» for store og små nyhetsmagasiner. Dette innebar som regel å fotografere en eller annen skuespiller, popstjerne, forretningsmann eller politiker. Stille med assistent og utstyr, rigge opp kamera og lys, ta bildet i løpet av noen få minutter, rigge ned og sende filmene med «express delivery from the nearest airport».

– I årene som er gått har jeg innarbeidet

Norsk/amerikansk suksess:

PER BREIEHAGEN, MINNEAPOLIS

Av Sigmund Krøvel-Velle
skvelle@online.no

En måned i Idaho for å fotografere snøscootere. Cover av Minnesotaguvernøren **Jesse Ventura** for *Simon & Schuster*. En ukes skifotografering i Utah. Cover for *USA Weekend Magazine*. To uker i Key West for å fotografere vannscootere. Så til Moab, Utah, for å skyte mountainbike. Til Norge på påske- og sommerferie. Innimellom alt dette; småjobber for *Time*, *Newsweek* og *Fortune*, hvis det passer og han likevel er «in town».

meg på reklamemarkedet, og det er der jeg nå henter de store jobbene, sier Breiehagen. «Now I do editorial work only when it suits my schedule.»

Smør på brødet

Det er også i reklamen de store pengene ligger. Han legger ikke skjul på at han tjener til mer enn smør på brødet. Det er ikke uvanlig at årsinntekten kan regnes i et par millioner – og da snakker vi altså om dollar.

– Med fem til syv godt betalte reklamejobber av en til to ukers varighet har du en god årslønn. Mye mer enn en nyhetsfotograf som sliter hele året. Dette gir meg økonomisk og handlemessig frihet. Jeg får tid og penger til å arbeide med egne bildeideer som i neste omgang kan resultere i nye oppdrag.

Ski og sykkel

Ski og fjellsykling er Breiehagens store lidenskaper. Enhver ledig stund bruker han i snøkleddede fjellsider eller i det særpregede steinlandskapet i Moab, Utah. Han har med seg venner, kamerater eller profesjonelle modeller. Han bærer alle kostnader; de skriver under på en «model release» som gir ham alle rettigheter. Eller han har med kona **Lori Evert** som er fotograf, assistent, photostylist og modell. Han låner også med seg merkeklær og merkeutstyr fra de store produsentene som han har kontakt med. De nye bildene finner veien inn i Pers portfolio eller selges som «stock photos» fra hans etterhvert store arkiv.

Portfolioen viktig

Den store, luksuriøse portfolioen med A3-bilder i høy kvalitet, montert på stiv kartong, er ikke død. Tvert imot er den viktig som aldri før som døråpner til nye oppdrag. All verdens internett- og CD-presentasjoner kan aldri erstatte portfolioen. Når et stort firma skal bestemme seg for

fotograf, tas beslutningen ikke foran en data-skjerm, men på styrerommet, der de aktuelle fotografenes portfolioer går fra hånd til hånd, vurderes, kritiseres, roses, sammenlignes – før avgjørelsen faller.

An outdoor man

Per Breiehagen har et renommé som «an outdoor photographer with a talent for adventure.» Dette har ført ham både til Sydpolen og Nordpolen, og to ganger til Grønland. Den siste gangen blåste han over innlandsisen ved hjelp av skiseil. Han har fotografert villmarksekspedisjoner på Ellesmere Island, kajakkpadling på Bahamas, brettssurfing på Hawaii, telemarkskjøring i Colorado og løssnøkjøring i Val d'Isère. På sikt kan han tenke seg å fotografere mer for de store reisetidsskriftene.

Time out i gamlelandet

Skal en slå seg frem som fotograf i USA, må en være villig til å stå på. «It's hard work.» Det er snakk om jobbing dag og natt når det er nødvendig. En fornøyd kunde er din beste garanti for nye jobber. Avtaleboken er fullpakket for lang tid fremover. Noen hull er det imidlertid; påske, sommer og jul setter han alltid av tid til en tur hjem til Norge. Da er det time out i gamlelandet.

– Det er den eneste form for ferie jeg tillater meg. Jeg kan aldri reise til et eksotisk feriemål for å slappe av. For meg er fotografering en livsstil, ikke bare en jobb. Følgelig ville jeg bare bruke hele ferien til å ta nye bilder av nye ting. Isteden reiser jeg til Norge. Der bruker jeg tiden til å stå på ski, gå i fjellet eller feriere i steinbua oppunder Hallingskarvet. Da kan jeg slappe av uten at jeg nødvendigvis må ta bilder hele tiden, sier han.

– Er det guttedrømmen som har gått i oppfyllelse?

– Både ja og nei. Nei, fordi jeg ikke hadde

©: Alle bilder: Per Breiehagen

noen bestemt drøm om dette da jeg reiste til USA. Drømmen ble til underveis. Og den har ikke slått til ennå – den er i ferd med å gå i oppfyllelse – men det er fremdeles langt frem!

Assistent for Brandenburg

Jim Brandenburg (han med ulvene) vegret seg da **Per Breiehagen** ringte i 1986. Enda en fremmelig ung fotograf som ville vise frem bildene sine. Riktignok hadde de felles norsk bakgrunn. Men Per maste. Ga seg ikke. Brandenburg kapitulerte. Da han fikk se bildene til Per, fikk pipa en annen lyd. Han så straks talentet. Per Breiehagen fikk på stedet tilbud om å bli Brandenburgs assistent de neste seks månede-

ne. Han kunne starte neste dag. Og sa selvsagt ja.

– Både nyttig og bortkastet, sier han i ettertid. Bortkastet fordi Brandenburg hadde tatt en to års pause fra fotograferingen, og drev bare med bokproduksjon. Jeg fikk derfor ikke være med på fotograferinger. Derimot tok jeg meg av mye innarbeid, holdt kontakt med forretningsforbindelser, forlagsfolk, redaktører. Det var nyttig, jeg fikk godt innsyn i bransjen.

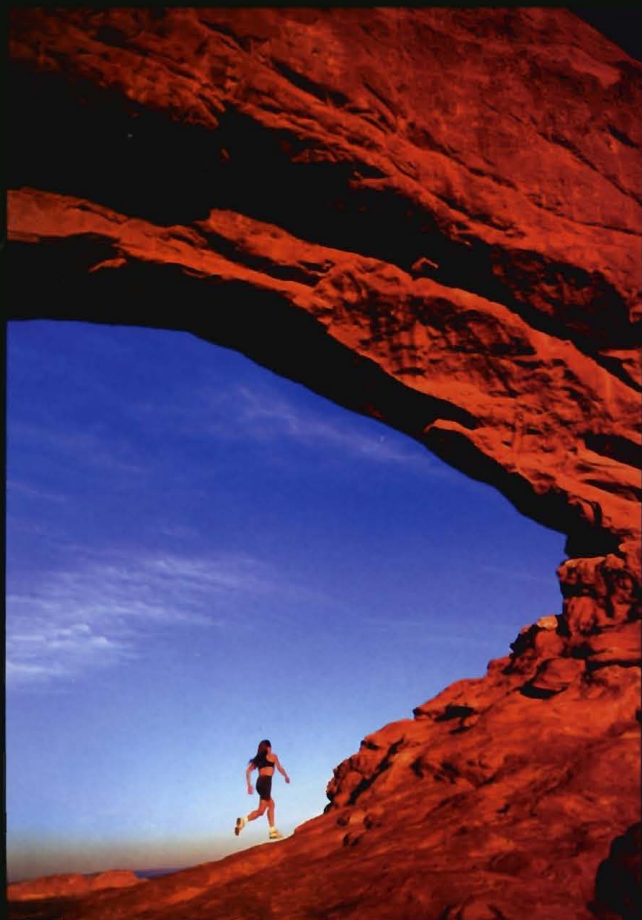
– Jeg er fullstendig selvlært som fotograf, har prøvet og feilet. Brukt en mengde film. Notert hva som har gått bra og hva som har gått i vasken. Når jeg ser tilbake, burde jeg ha vært teknisk assistent for etablerte fotografer i en toårsperiode før jeg tok steget ut i egen eta-

blering. Da hadde jeg sluppet å lære alt «the hard way». Men jeg har da klart meg, hittil, avslutter Per Breiehagen og er slett ikke misfornøyd med livet...

Flott liste

Listen over Per Breiehagens faste oppdragsgivere er lang. På reklamesiden: *Salomon, Polaris, Mercury, Disney, Pfizer, Eureka, Northwest Airlines, Gore-Tex, The North Face, Norrøna, Dayton Hudson, General Mills, Texaco, Sony, Pentax* og *3M*.

På den redaksjonelle siden: *National Geographic, Outside, Conde Nast, Ski, Time, Fortune, Newsweek, Paris Match, USA Weekend, New*

York Times Magazine, Saveur, Minnesota Monthly. Han har også fotografert CD-cover for **Janet Jackson** (søsteren til **Michael Jackson**). Da måtte han underskrive en 15-siders kontrakt hvor han forpliktet seg til aldri å gi fra seg opplysninger som han har fått i stjernens nærhet, og selvsagt heller ikke bilder.

Per Breiehagen har fått flere bransjeutmærkelser. Senest fikk han i 1999 *Communication Arts Advertising Annual Award of Excellence* for en reklamekampanje for tidsskriftet *Men's Health*.

Film er det som teller

Per Breiehagens fotografiske hverdag er ana-

log, og film er det medium som teller. Alle reklamejobber blir gjort på *Fuji Velvia* eller *Provia F 100*, som han omtaler som den skarpeste filmen han har prøvd. Filmfremkalling gjøres av et nøye utvalgt laboratorium i Minneapolis, som gir den ønskede kvalitet.

De fleste bilder blir digitalisert, behandlet og eventuelt manipulert av spesialister som har dette som profesjon.

– En fotograf kan ikke splitte seg og være både kreativ fotograf og god billedbehandler. Da vil det ene lide under det andre, sier Breiehagen.

Mens de rene nyhetsfotografene i USA er heldigitale og fører nyhetsbyråene med bilder

fra sine digitale kameraer og bærbare laptop'er, er det litt annerledes når det gjelder de store nyhetsmagasinene som Breiehagen arbeider for. Disse har ukentlig deadline. Nå som før sendes film med fly og ekspressfrakt.

– Magasinene har høye krav til trykkkvalitet. Og billedredaktørene vil velge ut fra hele materialet. Deretter scannes bildene inn på store trommelscannere. Selv små bilder blir scannet med en ufattelig mengde megabyte, sier Per Breiehagen som har et fyldig nettsted på *Inter-nett*. Der finnes smakebiter fra hans allsidige fotografiske virksomhet. Adressen er

www.breiehagen.com

Fra serien Lion King ©: Per Breiehagen

YES!

Schrøder
+
Meihuus
=
SANT!

Følg med i
neste nummer!

NORGES STØRSTE PRODUSENT AV PROFESJONELL FOTOGRAFI

72 89 95 00

SORT

til studio og

Det vil alltid være et lite rom for sort/hvitt i fotografiens hus, om det så bare er kottet. Kall det gjerne en nisje. Vi gjennomgår de viktigste produktene for sort/hvitt-fotografen.

Av Morten Løberg
morten.loeberg@online.no

Sort/hvitt-portrettet, som var enerådende til langt ut på 1960-tallet, vinner på nytt terreng. Fotografer som **Morten Krogvold** og **Hans Jørgen Brun** er kjente eksponenter for sort/hvitt-portrettet. Andre fotografer bruker sort/hvitt-bildet som et kreativt uttrykk innen kunst, presse, dokumentar og reklame, som for eksempel **Herdis Maria Siegert**, **Agnethe Brun** og **Virre Dahl**. Her skal vi se litt nærmere på det materialet som står til din rådighet, nærmere bestemt film og sort/hvitt fotopapir. For du er vel ikke fremmed for å fremkalle og kopiere bildene dine selv?

Velg trygt

Iford, *Kodak* og *Agfa* er nærmest enerådende på markedet når det gjelder sort/hvit film. Jeg har ikke glemt *Fuji*, men deres *Neopan*-film, som kun leveres i 135, benyttes hovedsakelig til pressebruk og har liten eller ingen utbredelse blant studiofotografene. Frittstående importører leverer film fra *Efke* (*Foto-Import A/S*) og *Maco* (Fotografmesteren Hans Einar Johannessen). *Maco* er ny på filmfronten i Norge, mens *Efke* er identisk med gamle *Adox*. *Efke* og *Maco* konkurrerer først og fremst på pris.

Iford har bestandig markert seg som sort/hvitt-spesialist. Hvis vi konsentrerer oss om ISO 100 sort/hvit-film, har *Iford* den sannsynligvis mest finkornede og skarpeste filmen, nemlig *Iford Delta 100 Professional*. Det er kanskje ikke så rart, tatt i betraktning at dette er siste generasjon sort/hvit emulsjonsteknologi. *Kodak* har i over ti år hatt sin *TMax 100 Professional*, som ikke ligger mye tilbake. Du vil knapt kunne se noen forskjell, og siden disse to filmene er ledende hva skarphet og fint korn angår, blir det nok mer et spørsmål om smak og behag hvilken film du velger. Felles for filmer med moderne finkorneteknologi (*Kodak TMax* og *Iford Delta*) er at de gir lite rom for feileksponering. Du kan heller ikke i samme grad tøye kontrasten ved å variere fremkallingstiden, slik du kan med «vanlig» film.

Til de konvensjonelle sort/hvit-filmene hører

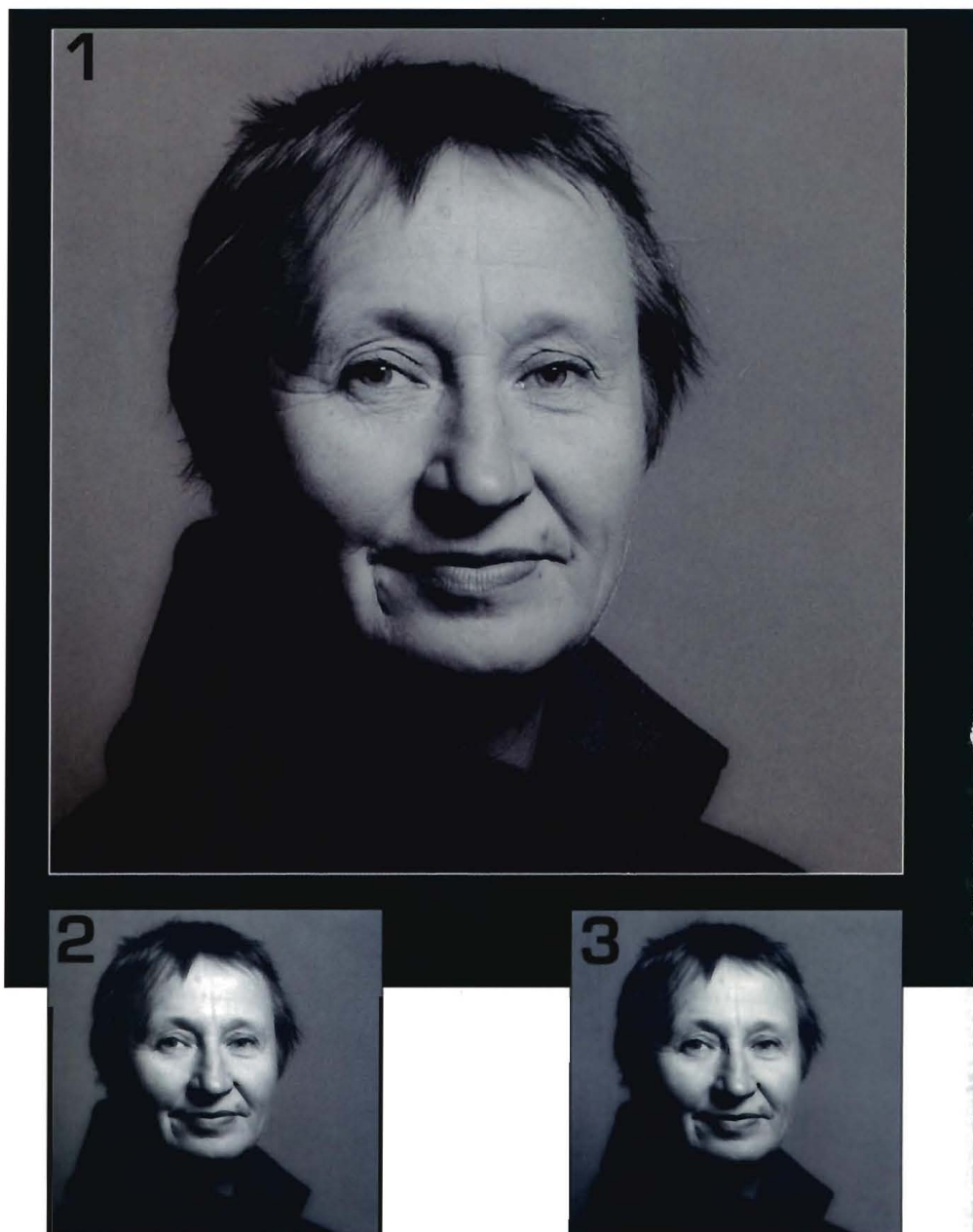
Agfapan 100 Professional, *Iford FP4 Plus* og *Kodak Plus-X Pan*. Disse filmene har større eksponeringsspillerom, særlig når det gjelder overeksponering, og du kan lett øke eller senke kontrasten ved å øke eller senke fremkallingstiden. All sort/hvit film er følsom mot undereksponering; det fører uvegerlig til at du taper detaljer i skyggene.

Eksponér riktig

Vær klar over at filmen ikke alltid holder den lysfølsomheten den lover. *Agfapan 100* og *Iford FP4 Plus* må du eksponere etter ISO 80 for å få korrekt eksponering. (*Kodak Plus-X Pan* har jeg aldri testet). *TMax* og *Delta*-filmene holder opp-

gitt lysfølsomhet på ISO 100 eller 400.

Når du fotograferer mennesker i studio, kan du fastsette korrekt eksponering på følgende måte: Mål reflektert lys fra et *Kodak* gråkort plassert midt i motivet (eller mål lyset indirekte). Mål deretter reflektert lys fra det mørkeste motivområdet du ønsker detaljer og tonevalører i. Målingen bør ikke indikere særlig mer enn to lys-trinn større blenderåpning. (Det betyr f. eks. at dersom målingen mot gråkortet gir blender 8, bør ikke målingen fra en mørk dress indikere særlig større blenderåpning enn 4.) Mål deretter reflektert lys fra det lyseste motivområdet du ønsker tonevalører og detaljer i, f. eks. en hvit brudekjole eller hvit skjorte.

HVITTT

mørkerom

Målingen bør ikke gi mer enn tre lystrinn mindre blenderåpning enn gråkortet (altså ikke mindre enn blender 22 i eksempelet ovenfor). Dersom du havner på disse måleverdiene, betyr det at motivet har et kontrastomfang på fem lystrinn. Selv om sort/hvit-filmen fint greier åtte til ni lystrinn, bør du erfaringsmessig ikke strekke deg så langt ved studiofotografering. Det er mye lettere å kopiere de mørke motivdelene litt mørkere dersom du skulle ønske det, enn å hente frem tonevalører som knapt finnes i negativet.

Kromogen film

Hvilken film er «best»? Personlig har jeg sam-

menlignet *FP4 Plus* og *Agfapan 100* ved å fotografere samme motiv og fremkalle de to filmene til så nær identisk kontrast jeg kunne komme. Når jeg kopierer fra disse negativene, er jeg ikke i stand til å se noen forskjell på bildene i det hele tatt. I en blindtest ville jeg vært fullstendig sjanseløs! Blant filmene som bygger på moderne finkorneteknologi, har *Ilford Delta 100* vist seg en ørliten tanke mer finkornet enn *Kodak TMax 100*, men det er snakk om så ørsmå forskjeller at det heller ikke her kan sies å ha noen praktisk betydning. *Kodak* leder imidlertid knepert på den kromogene siden, det vil si sort/hvit-film basert på fargestoffer i stedet for sølv. De kromogene sort/hvit-filmene frem-

kalles i C-41 fargekjemi, og kan derfor enkelt overlates til et hvilket som helst minilab eller fargelaboratorium for den som ikke vil fremkalle selv. Filmene har generelt lavere kontrast enn konvensjonell sort/hvit-film, og du må derfor regne med å benytte høyere kontrast når du kopierer. *Kodaks* kromogene sort/hvite film heter *TMax 400 CN*, mens *Ilford* kaller sin *XP-2*. Begge filmene har lysfølsomhet ISO 400.

De fleste fotografer som kopierer sine sort/hvite bilder selv, benytter variokontrast fotopapir. Du styrer kontrasten i bildet ved hjelp av filtre; magenta filter gir høy kontrast, mens gult filter gir lav kontrast. Du slipper å sitte med fire, fem pakker fotopapir i hvert format, slik du tidligere var nødt til med gradert papir for å være dekket med alle kontrastgradasjoner. Gradert fotopapir forsvinner mer og mer.

Det er vanskeligere å velge om man skal satse på tradisjonelt baryttpapir eller plast. Plastpapir er raskere å jobbe med, lettere å skylle og lettere å tørke. Baryttpapir må skylles nærmere en time før du kan henge det til tork, og det krøller seg når det tørker slik at du er avhengig av en varmpresse (monteringspresse) for å rette ut bildene. Baryttpapir gir i manges øyne det fineste resultatet. Forstørrelser utført på papir med blank overflate, lufttørker til en halvblank, vakker glans med et utpreget håndverksmessig preg. For å få helt blank overflate, må baryttpapiret tørkes i en glanspresse. Da er det mye lettere å bruke plastpa-

1 til 6

Dette bildet av glasskunstneren **Ulla Mari Brantenberg** er tatt med *Hasselblad* og 150 mm objektiv på *Ilford FP4 Plus*, fremkalt i *Ilford ID-11*. Bilde nr. 1 er utført på *Ilford Multigrade IV RC*, som er det fotopapiret som gir den kjelligste, mest nøytrale billedtonen og som samtidig er det papiret som har den hviteste basen av alle. Bilde nr. 2 er kopiert på *Kentmere Fineprint*, det baryttpapiret med nøytral billedtone som gir den hviteste basen. Bilde nr. 3 er *Kodak Polymax Fine Art* (barytt, nøytralt). Bilde nr. 4 er *Agfa Multicontrast Classic* (barytt, «halvvarm» billedtone). Bilde nr. 5 er *Forte Polygrade*, også dette et halvvarmt baryttpapir som ligner mye på *Agfa Multicontrast Classic*.

Det siste bildet er *Kentmere Fineprint Warmtone*, det desidert varmeste papiret med en off-white base som drar mot gult. Det leveres kun med krystallglans overflate som er litt mattere enn lufttørket baryttpapir med blank overflate. Forstørrelsene representerer et utsnitt av det originale 6x6 cm negativet. ©: Morten Løberg.

SORT/HVITT

pir, men mange foretrekker å levere bildene med halvblank eller semimatt overflate. Etter min smak har plastpapir med slik overflate mer «plastpreg», det har ikke den samme gode materialfølelsen som baryttpapir. Mange portrettfotografer som leverer sort/hvitt, velger plastpapir av bekvemmelighetshensyn. Kundene synes sort/hvitt er flott likevel, og det er kanskje bare vi fotografer som ser og dyrker de små nyansene.

Nøytralt kontra varmtone

Uansett om du velger barytt eller plast, bør du være bevisst i valg av billedtone. Fotopapir med varm billedtone gjør seg ofte best til portretter, mens fotopapir med nøytral billedtone passer til f. eks. produktopptak. Et nøytralt papir kan virke «renere», og personlig foretrekker jeg ofte nøytral billedtone også til portretter. Når jeg ser brudebilder og portretter kopiert med varm billedtone, synes jeg ofte hvite skjorter og brudekjoler virker «skitne», samtidig som en mørk dress etter min smak ser best ut i nøytral billedtone. Varmtonepapir passer ofte fint til reproduksjoner av gamle bilder.

Ilford har nøytraltonepapir (*Multigrade M*) og varmtone (*Multigrade Warmtone*) i både barytt og plast. *Agfa Multicontrast Classic* er et «halvvarmt» baryttpapir mens plastutgaven *Multicontrast Premium* drar litt mer mot nøytralt. Det er et meget godt, briljant papir med litt varmere billedtone enn *Ilford Multigrade IV RC* og *Kodak Polymax IIRC*. *Polymax* er også et nøytralt plastpapir, men ikke med like hvit papirbase som *Ilford* og *Agfa*. *Polymax* har noenlunde samme nøytrale billedtone i både barytt- og plastutgave.

Alle produsenter av plastpapir leverer papir med blank overflate. De halvblanke eller matte overflatene har litt forskjellige betegnelser, og ser også litt forskjellig ut. Noen bruker begrepet «stipple», som er en slags krystallglans. «Finegrain» og «lustre» er gjerne litt mattere, men har enda en glans i seg. Helt matt overflate virker veldig livløs og særlig plastpapiret virker ikke ordenlig svart.

Baryttpapirene har generelt ikke fullt så hvit papirbase som plastpapirene. Det skal vanskelig gjøres å finne et fotopapir med hvitere base og mer nøytral billedtone enn *Ilford Multigrade IV RC*. Blant baryttpapirene er det *Kentmere Fineprint VC* som har den hviteste basen og mest nøytrale billedtonen. *Kentmere* har også papiret med den varmeste billedtonen, men det skyldes for en stor del at papirbasen på *Fineprint Warmtone* (kun barytt) er nærmest gul (off-white). *Ilford Multigrade Warmtone* (barytt og plast) har en behagelig, varm billedtone uten at basen er påtrengende off-white. Baryttutgaven har også den egenskapen at det får varmere billedtone ved forlenget skylling.

Forto og Kentmere

Fleire av utfordrerne til de tre hovedleverandø-

rene *Agfa*, *Ilford* og *Kodak*, er etter min mening mindre interessante ut fra en kvalitetsmessig vurdering. Disse papirene yter ikke noe mer eller har annerledes egenskaper. Unntakene er noen av produktene fra *Kentmere* og *Forto*. *Forto* har et nøytralt og rikt baryttpapir som etter hvert har fått internasjonal anerkjennelse blant fotografer som kopierer mye i sort/hvitt. Papiret finnes også i en varmtoneutgave som ikke skiller seg så mye fra *Ilfords* varmtonepapir. *Forto* er dessuten rimelig.

Kentmere har videre noen interessante fotopapirer med en overflate som ligner akvarellpapir. Det mest interessante blant disse er etter min mening *Art Classic*. Det er et varmtone baryttpapir med off-white base som leveres i kun normal gradasjon (grad 2). Det er umulig å gjengi denne overflaten på trykk, men ved å kontakte leverandøren kan du få se prøver på *Kentmeres Art Collection* som består av i alt fire fotopapirer. Jugoslaviske *Varycon* utmerker seg ikke på annen måte enn ved å være det billigste av alle. Jeg ser liten grunn for en fagfotograf til å velge dette med mindre pris er avgjørende.

Varmtonepapirer har generelt lavere lysfølsomhet enn papirer med nøytral billedtone. *Ilford Multigrade IV FB* og *Kentmere Fineprint VC* endte opp med korteste eksponeringstid med vårt testnegativ, med 3,9 sekunder. «Tregest» var *Forto Poly-Warmtone* med 24 sekunder. Noe skyldes økt filtertetthet, jeg måtte opp til 63 magenta på fargehodet på forsterrelsesapparatet for å få samme kontrast som med f. eks. *Ilford Multigrade IV FB* som greide seg med 1D magenta.

Fin bok!

Agfa har gitt ut heftet *The latest technology for a classic principle*, som tar for seg sort/hvitt-fotografi basert på *Agfas* film, kjemi og fotopapir. Heftet foreligger kun på engelsk og er like mye en lærebok i sort/hvitt som en komplett oversikt med beskrivelse av *Agfas* produkter. En veldig nyttig sak for sort/hvitt-entusiastene. Kan bestilles fra *Agfa-Gevaert A/S*.

Også *Kodak* er god på informasjon. Fagavdelingen kan hjelpe deg med en oversikt over aktuelle trykksaker, eller du kan gå inn på *Kodaks* hjemmesider.

Fint prøvehefte!

Fra *Kentmere* har vi fått et lite hefte med prøver på samtlige *Kentmere* fotopapirer. Tidligere var det vanlig at alle fotopapir-leverandørene hadde slike prøvehefter, men de har blitt sjeldnere fordi de er dyre å produsere.

The latest technology
for a classic principle

Agfa Black & White

AGFA

Kentmere
Photographic Papers

D E N N Y E E L I T E N I N N E N D I G I T A L - F O T O G R A F I .

3,3 millioner - pixels klassen
C-3030 Zoom
 [3,3mill. pixels CCD
 [3x optisk zoom
 [USB & seriell kontakt

2,5 millioner - pixels klassen
C-2500L
 [2,5 mill. progressive CCD
 [digitalt speilrefleks kamera
 [Super Makro til 2 cm -3x zoom

1,3 millioner - pixels klassen
C-960 Zoom
 [1,3 mill. pixels CCD
 [3x optisk zoom
 [elegant design

Det beste fra Olympus garanterer digital kamerateknologi av høyeste kvalitet og perfektionisme. Med C-3030 Zoom har Olympus igjen satt NYE standarder: lekker

design, utrolige kreative funksjoner og høyeste bildekvallitet. Se mer hos din forhandler eller på våre hjemmesider: www.olympus.no

OLYMPUS
THE VISIBLE DIFFERENCE

SORT/HVITT

Sort/hvit film

Produsent	Film	ISO	Fremkallingstid (1)	Pris (2)
Agfa	Agfapan 25	25	9 min.	17,30
Efke	R 25	25	(3)	14,00
Ilford	Pan-F Plus	50	6,5 min.	18,00
Agfa	Agfapan 100	100	9 min.	18,90
Efke	R 100	100	(3)	14,00
Ilford	Delta 100 Prof	100	8,5 min.	20,70
Kodak	TMax 100	100	8 min.	27,20
Maco	Macophot UP100	100	8 min.	14,75
Ilford	FP4 Plus	125	8 min.	18,00
Kodak	Plus-X Pan Prof	125	7 min.	32,60
Agfa	Agfapan 400	400	10 min.	21,00
Fuji	Neopan 400	400	8 min.	(5)
Ilford	Delta 400	400	7,5 min.	41,00
Ilford	XP-2	400	(4)	31,00
Ilford	HP5 Plus	400	7,5 min.	40,50
Kodak	TMax 400 Prof	400	7 min.	30,40
Kodak	TMax 400 CN	400	(4)	31,50
Kodak	Tri-X Pan Prof	400	7,5 min.	30,40
Maco	Macophot UP400	400	7,5 min.	

(1) Ilford ID-11 fremkaller. Utgangstider.

(2) Format 120 (nettoppris eks. MVA.)

(3) Leverandøren anbefaler Agfa Rodinal 1+50, 4,5 min.

(4) Fremkalles i C-41 prosess (fargenegativ).

(5) Leveres kun i 135/36.

Sort/hvitt fotopapir med variabel kontrast

Produsent	Papir	Type	Pris
Agfa	Multicontrast Classic	Barytt	414
Agfa	Multicontrast Premium	Plast	407
Forte	Fortespeed-Polygrade	Plast	285
Forte	Forte-Polygrade	Barytt	381
Forte	Poly-Warmtone	Barytt	316
Fotokemika	Varycon	Barytt	256
Fotokemika	Varycon PE	Plast	208
Ilford	Multigrade IV FB	Barytt	310
Ilford	Multigrade IV RC	Plast	310
Ilford	Multigrade FB Warmtone	Barytt	624
Ilford	Multigrade RC Warmtone	Plast	354
Kodak	Polymax Fine Art	Barytt	438
Kodak	Polymax II RC	Plast	344
Kentmere	Fineprint VC	Barytt	472
Kentmere	Fineprint VC Warmtone	Barytt	472
Kentmere	Select VC	Plast	461
Kentmere	Art Classic	Barytt (1)	(2)

Prisen gjelder 100 blad 18x24 cm, eks. MVA.

(1) Kentmere Art Classic leveres kun i grad 2 (normal kontrast).

(2) Kentmere Art Classic leveres ikke i mindre formater enn 20x25 cm.

Expo-Service reduserer etterhvert importen av Kentmere.

Leverandører

Agfa	Agfa-Gevaert	67 06 88 00	www.agfa.no
Forte	Foto-Import	73 50 95 10	www.fotoimport.no
Fotokemika	Foto-Import	73 50 95 10	www.fotoimport.no
Ilford	Gerh. Ludvigsen	67 15 44 00	www.ilford.com
Kentmere	Ingen forhandler p.t.		
Kodak	Kodak Norge	66 81 81 81	www.kodak.com
Maco	Fotografmesteren	52 73 11 48	

Fortsatt lager du **bildene**
kunden vil ha
- men nå også fra alle digitale media

Noritsu minilab'er åpner mange nye muligheter og forretningsområder. Du kan ta i mot, og produsere bilder fra alle typer digitale media - cd'er, digitale kamera, zip, jaz etc. I tillegg har du mulighet til selv på en enkel måte å produsere julekort, visittkort etc. Alt er tilrettelagt, arbeidsoperasjonen er enkel - og resultatet: **Kundetilfredshet.**

Privilege Service: Club Basic • Club Silver • Club Gold

Investerer du i en Noritsu minilab, kjøper du mer enn en bildemaskin. Som bruker har du et støtteapparat bak deg, som om nødvendig bidrar med teknisk ekspertise og rask utrykning til reduserte kostnader.

Ring 23 00 67 20

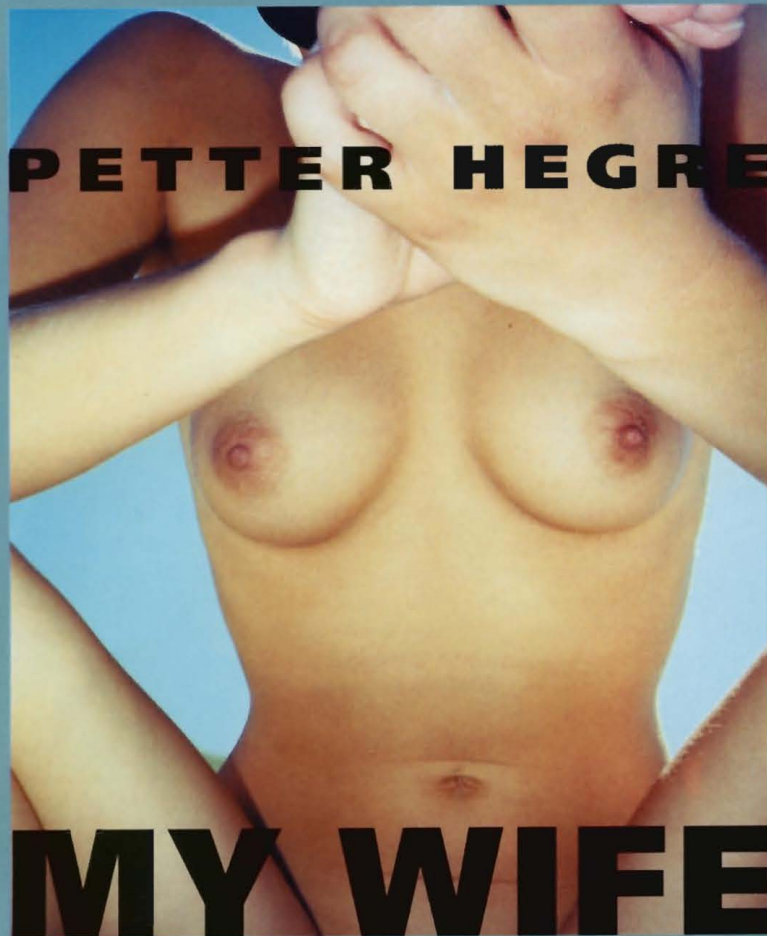
Få mer informasjon om Noritsu Minilab'er og vår unike serviceordning.

= Fototek =

Fototek AS • Frysjaveien 33 d • 0884 Oslo • Tlf.: +47 23 00 67 20 • Faks: +47 22 18 27 17 • E-mail: post@fototek.no

2 fotografer

Petter Hegres wife

Av Knut Evensen.

Alle fotografier ©: Petter Hegre.

Björk er ikke den eneste islending som setter mediaspor etter seg for tiden.

Svanborg heter en annen, den Stavanger-baserte fotografen **Petter Hegres** islandske kone. Personlige, private og intime er fotografens bilder av sin kone.

Nakenbilder, ja. Pornografi! roper noen. Tull og tøys – bullshit. «Det er min hyllest til **Svanborg**, til kvinner, erotikken og kjærligheten,» erklærer **Hegre**.

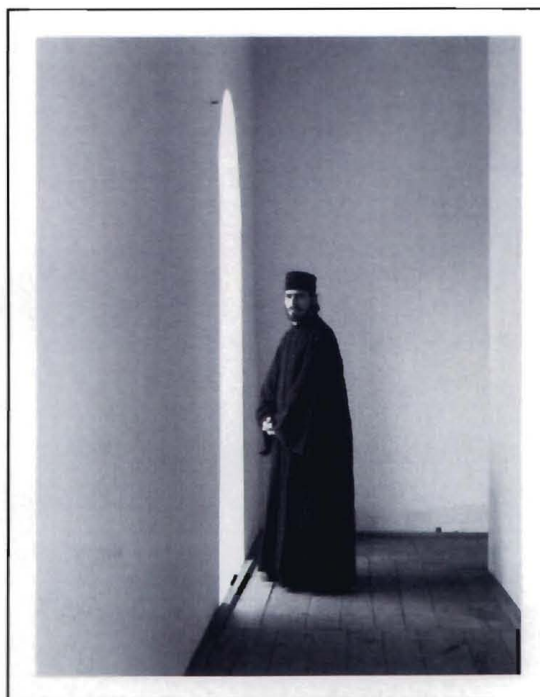
Det startet den dagen i 1997 da de møttes. Over sex tusen bilder senere – gjemt i skoer under ektesengen – tar de visuelle dokumentene, eller diktene om du vil, veien ut i verden, «dei vert gjort tilgjengelege for ålmenta» i bokform av ekteparet **Svanborg** og **Petter**.

Det skjedde i august, i over 40 land. Boken heter *My wife* og består av 180 fotografier. Utstillingen av samme navn åpner i Hamburg 10.10.2000 og skal videre til Barcelona, Reykjavik, New York... og videre i verden.

Petter Hegre er ikke den første i fotografiens historie som fanger inn og senere publiserer fotografier av sin(e) elskede. Det er en solid og lang tradisjon for dette – selv om *My Wife*-bildene av **Svanborg** er en anelse mer nærgående enn det meste fra «forhistorien». Det poenget har *Playboy* fattet – uten at høy IQ var noen absolutt nødvendig forutsetning for en slik erkjennelse... Det holder trolig med den spesifikt mannlige intuisjon som vi alle er så vel utstyrt med.

Nyt synet!

MÂNĀSTĪREA

JENS ELDØY

Jens Eldøy: Mânăstirea

Av Knut Evensen.

Alle fotografier ©: Jens Eldøy.

Mens **Petter Hegre** kretser erotisk om sitt tema, *My Wife*, fokuserer Sandvika-fotografen **Jens Eldøy** på et helt annet aspekt av virkeligheten og menneskelivet. I sitt prosjekt/sin utstilling *Mânăstirea* begår han fotografiske meditasjoner av en tilværelse som er fullstendig fremmed for de fleste av oss; klosterlivet. Mennesker i en guds tjeneste, hverdagen de lever og helligdagene de holder. Miljøet, bygningene, handlingene; alt presentert i solid fotografisk håndverk, i behersket ekvilibrisme, hvis noe slikt eksisterer...

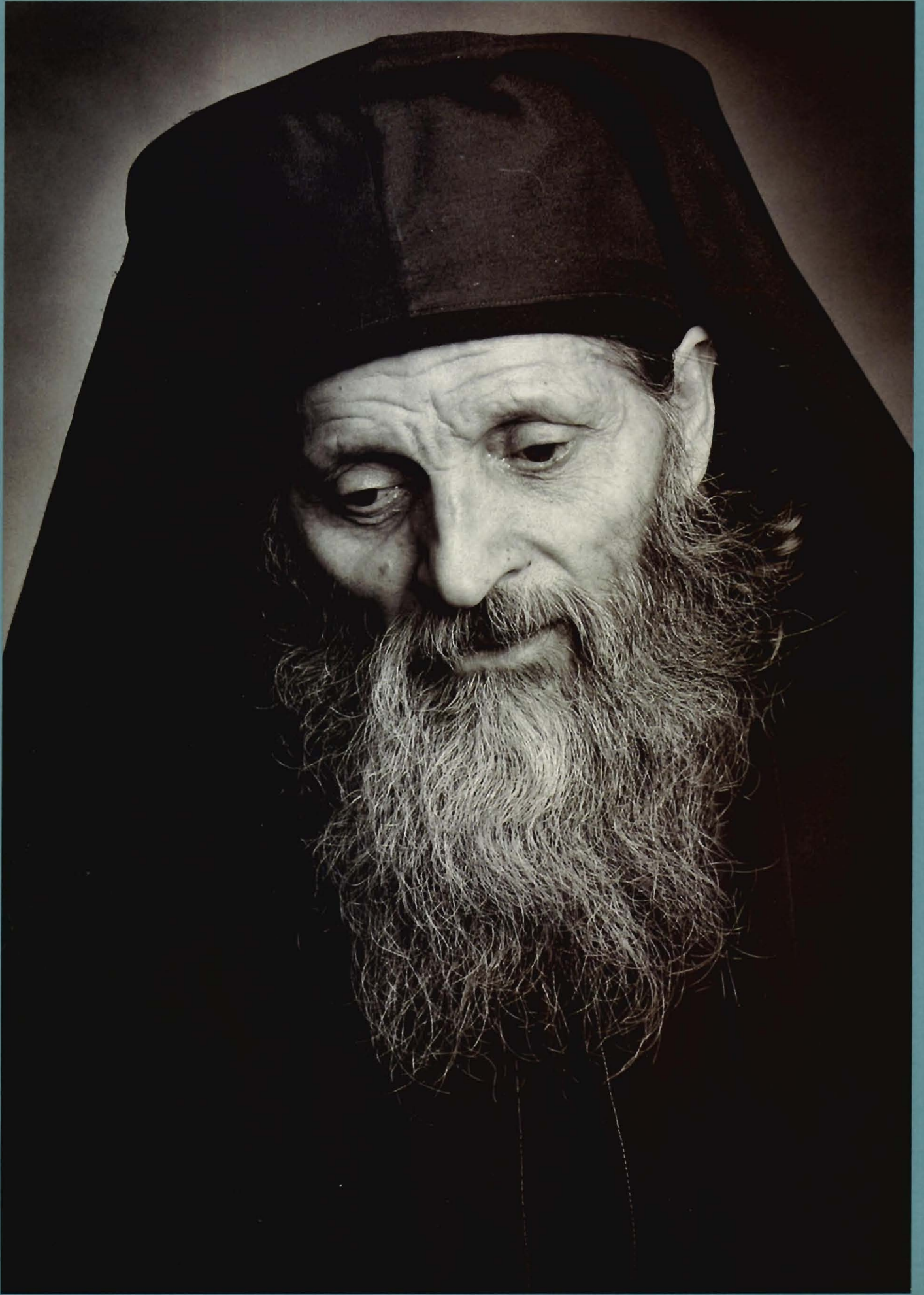
Menneskene – personene – individene fremstiller seg på galleriveggene i *Fotografiens Hus* som unika – som hvert menneske jo er enten de fungerer i verden som religiøse autoriteter, jordnære arbeidere eller praktiske kjøkkenfolk. Og fotografen formidler sin sterke opplevelse av det rumenske klosterlivet uten å stille seg mellom oss og motivet – skjønt det gjør han selvfølgelig, men med en formidling og en tolkning som vitner om personlig engasjement og dyp forstand.

Nyt disse visuelle dokumenter!

2 prosjekter

MY WIFE
Petter Hegre

MÂNĂȘTIREA
JENS EIDBY

TID

Et kranium – en gang levende og fullt av kraft.

Nå over 100 år senere hentes det ut fra et skap – på loftet i Zoologisk Museum på Tøyen.

I det svake lyset eksponeres komposisjonen med kranium og horn inn på filmen. Jeg velger en eksponeringstid på 4 minutter. Filmen er sylskarp og finkornet – Agfapan APX 25 Professional.

I mørkerommet overføres det hele på fotografisk papir – Agfa Multicontrast Classic III.

For meg er fotografi fremdeles magi.

Morten Krogvold

Nothing escapes **AGFA** **FILM**
www.agfa.no

EU og opphavsrett

Av Isidor Åstrøm, formann
Norske Reklamefotografer

Jeg vil i denne artikkelen prøve å forklare litt om opphavsrettens vilkår i EU, og hvordan vårt lovverk påvirkes. Jeg ønsker også å si litt om behovet for harmonisering.

Som mange husker fra EU-debatten her hjemme foran folkeavstemningen i 1994, dreide debatten seg mye om prinsipper. Det var i stor grad disse prinsippene som splittet nasjonen i to. Dette er selvsagt veldig forenklet. Men det er disse prinsippene som i stor grad er avgjørende for beslutninger i EU. Det er dette politiske grunnlaget som er grunnen til at en nasjon overhodet kan risikere å delta i et slikt forpliktende samarbeid. I EU er det to traktater som skaper dette fundamentet: Traktat for den europeiske union og traktat for opprettelse av det europeiske fellesskap.

La oss se på hvordan opphavsretten blir berørt av disse traktatene. Opphavsrettens stilling har vært ganske forskjellig i de europeiske land. Noen land har hatt opphavsrett til fotografi i mange år. De skandinaviske landene fikk loven omtrent samtidig. Island er meg bekjent det eneste landet i Vest-Europa som fremdeles er uten opphavsrett for fotografi. Det er fremdeles forskjeller i lovteksten i de forskjellige EU- og EØS-landene, men i hovedsak er de like. Grunnen til at de er ganske like og stadig blir likere, er EU's krav til harmonisering og tilpassning som også kreves av EØS-medlemmer. Var egen situasjon styres av følgende lover og regler: Internasjonale konvensjoner (Bern-konvensjonen om vern av litterære og kunstneriske verk), EU-direktiver (flere direktiver angår Åndsverkløven) og til slutt nasjonalt lovverk og rettsavgjørelser. Harmonisering og tilpassning skjer gjennom direktivene.

Dette er pålegg fra EU til medlemslandene om å tilpasse lover og rettspraksis (litt forenklet). Norge som bare er EØS-medlem, er den flinkeste i klassen til å iverksette EU-direktiver. Konklusjonen er at makten ligger delvis i utarbeidelsen av direktivet og delvis i den nasjonale tolkningen. Rebellandene i EU som Frankrike og Spania tillater seg større frihet i sine tolkninger enn Norge.

Forslag til direktivene utarbeides av presidentskapet i Kommisjonen i tett samarbeid med rådgivere. Disse rådgiverne er blant de mektigste menn i Europa. Det er ikke helt enkelt å si sin mening til disse menneskene fordi det er veldig mange som har noe på hjertet. Det er det som heter lobby-virkosomhet. Neste skritt er politikerne som vedtar direktivet eller sender det tilbake. Slik foregår i kortversjon vedlikeholdet av den norske opphavsretsloven, og annen lovgivning som angår oss, for den saks skyld.

Er det positivt eller negativt at dette er styrt fra Brussel på denne måten? Vårt sterkeste kort i denne forbindelsen er faktisk ett av hovedprinsippene i det europeiske samarbeidet, nemlig retten til å beskytte sine økonomiske interesser. Opphavsrett er sett fra den siden en økonomisk interesse. Som en pyntegjenstand eller en halv gris man selger på torvet. Vi får bite dette i oss og se i øynene at det er gunstig for oss at de ser det slik. Dette er vårt viktigste argument i EU-systemet. For argumenter trenger vi. Det er ikke bare fotografer som driver lobbyvirksomhet i Brussel. Redaktørforeninger, utgivere og store forlag har helt andre midler til dette enn oss. Fienden prøver i stor grad å benytte de samme argumenter som oss med økonomiske interesser. De vil åpenbart tjene mer om de slipper å betale for bruk av bilder. Heldigvis for oss har det stort sett gått vår vei så langt, men noen trygghet

kan vi nok ikke føle.

Men hva med moralske rettighetsbrudd som manglende navnermerking, ulovlig beskjerping, manipulasjon? EU har ikke den samme sympati for vår kunstneriske integritet som for vår økonomi. EU forstar seg liksom bedre på penger. Men vi har enn så lenge heller ikke fått forringet disse kravene. To professorer, en finsk og en belgisk, har fått i oppdrag av generaldirektoratet indre marked å lage en studie om nødvendigheten av harmonisering av moralske rettigheter og i hvilken grad ny teknologi har noen innvirkning.

EU's iver etter å harmonisere grunner i nok et hovedprinsipp. Prinsippet om like konkurransevilkår. Det virker kanskje fjernt for norske fotografer at vi skal konkurrere med tyske og italienske fotografer, men tanken er ikke fjern for nederlandske, engelske eller belgiske fotografer. Toget fra Brussel til Amsterdam tar en times tid og London er heller ikke langt unna. Ny teknologi gjør også verden liten for oss nordmenn.

Våre allierte i EU er en organisasjon som heter *Pyramide*. Dette er en organisasjon sammensatt av representanter fra fotoorganisasjoner i EU- og EØS-land. Hovedoppgavene er å beskytte fotografers rettigheter i EU-systemet. Det største arbeidet er lobbyvirksomhet og informasjonsarbeid. *Pyramide* kjemper også direkte med å publisere dem som krenker fotografers rettigheter (eks. Corbis og BBC).

GRAF

Kulehoder - Studioball - Miniball

Wess

Lysbilderammer i proffklassen

Carre

Trillebagger til foto/film/data

STRATO

Universalarmer til studio/location

Direktesalg av markedsledende produkter til proff-fotografer

AV

AV-HARDWARE A.S
Harald Eriksen

Konventveien 36, 0377 Oslo,
Tlf.: 22 73 31 11 Fax: 22 73 30 83
www.av-hardware.no

Gode råd kan ikke bli

Av Kenneth Kildal
kkildal@notabel.no

Når det kommer nye versjoner av ulike programvarer, er det et sikkert tegn på at høsten er her. Det er på tide å ta turen inn i det opplyste mørkerom og se litt på hva de nye versjonene har å tilby. Alt blir bare enklere – og mer komplisert? Programmene vokser og funksjonaliteten forenkles. Uansett, endelig skjer det noen igjen. Så sett på kaffen, fyr opp maskinene, skru av telefonen og nyt ditt opplyste mørkerom.

Sende bilder pr. e-post

Du ønsker å sende et bilde til noen: For ikke lenge siden måtte dette gjøres pr. post (snailmail) eller til nød telefaks. Den enkleste måten i dag er å sende det pr. e-post. Før du setter i gang er det viktig at dette gjøres riktig. Billedfilen bør være optimalisert slik at det ikke tar unødvendig lang tid å sende den, og at bildet har riktig oppløsning. Det er viktig på forhånd å vite hva bildet skal benyttes til. Skal bildet legges ut på *Internett* eller kun sees på en skjerm, bør oppløsningen være 72 DPI (dots per inch). Hvis bildet skal skrives ut, bør oppløsningen være 300 DPI. Du kan selvsagt skrive ut et bilde på 72 DPI, men utskriften vil bli uskarp og grøtete. De fleste billedbehandlings-programmer har innstillinger for bildegenskaper. Her kan du gjøre de nødvendige justeringer.

Slik gjør du:

Velg oppløsning:

72 DPI = Skjermkvalitet Liten fil som overføres raskt
300 DPI = Utskriftskvalitet Større fil tar lengre tid

Velg størrelse:

72 DPI oppløsning: De fleste benytter 800x600 oppløsning på skjermen. Derfor er det fint å velge ca 500x400 i billedstørrelse.

300 DPI oppløsning: Ved bilder som skal benyttes til utskrifter er det viktig at vi bruker innstillinger for utskriftsstørrelse. Her defineres bildets størrelse med eks. 10x17 cm.

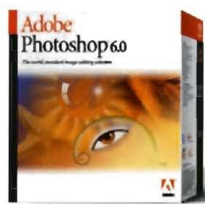
Format:

72 DPI oppløsning: Fotografier og bilder med mer enn 256 farger lagres i JPG (*Joint Photographic Experts Group*)-format. Bruk 4-5 på kvalitet, (middels). 72 DPI oppløsning: Strektegninger og grafikk med harde linjer: Benytt GIF (*Graphics Interchange Format*).

300 DPI oppløsning: Hvis bildet skal benyttes i en trykksak, bør bildet være lagret i TIFF (*Tagged Image File Format*), EPS (*Encapsulated PostScript*). Filen kan også lagres som en komprimert JPG. Kryss av for LZW-kompresjon som er et TIFF-valg. Dette formatet komprimerer filen (gjør den mindre) slik at den overføres raskere

Sende:

Nesten alle e-postprogrammer har vedlegg som et menyvalg. Skriv en vanlig e-post > trykk på vedlegg > du kan nå finne billedfilen på harddisken din > marker filen og velg åpne > filen er nå markert som et lite bilde i e-posten din. Send på vanlig måte.

Adobe lanserer Photoshop 6.0

Ny versjon av *Photoshop* med kraftfull støtte for vektorgrafikk, webfunksjoner og bedre brukervennlighet. *Adobe* erklærer at dette er en omfattende oppgradering av markedets ledende verktøy for billedredigering. Versjon

6.0 av *Photoshop* inneholder mange nye og kraftfulle funksjoner som støtte for vektorgrafikk, enda bedre webfunksjonalitet og brukergrensesnitt. *ImageReady 3.0* er inkludert.

Noen nye funksjoner i *Photoshop 6.0* er:

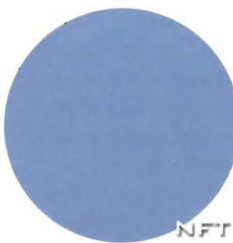
- Vektorbaserte former som er uavhengig av oppløsning ved publisering
- Enda tettere integrasjon med *ImageReady 3.0*
- Anvende tekst direkte på bilde med avanserte formateringsmuligheter
- Nye lagstiler og effekter
- Nye effekter for billedmanipulering
- Forbedret grensesnitt med kontekstfølsom verktøyinformasjon
- Omfattende muligheter til å arbeide med PDF (*Portable Document File*)-arbeidsflyt
- Integrert fargekontroll med *Adobe Illustrator*
- Forenklet og effektivisert arbeidsflyt med *Adobe GoLive*

For mer informasjon om *Adobe Photoshop 6.0*, se:

<http://www.adobe.no/products/photoshop>

Tips og triks i Photoshop

Slik lager du en en kule (*sphere*).

Vi starter med å velge NY i *Adobes* meny. Sett størrelsen til 200x200, dette gir et inntrykk av effekten. Lag et nytt lag. Velg Lag i menyen > Nytt lag og kall det for kule. Velg for å lage grunnelementet en sirkel.

Hold SHIFT nede for at den skal bli 100 prosent rund. Klikk og dra frem sirkelen. Velg for å fylle sirkelen med farge. Bruk helst ikke en mørk farge.

Pass på at du har valgt kule-laget. Sett hake på behold gjennomsiktighet i boksen som viser lag. Velg for å spraye på farge. Velg svart som forgrunnsfarge.

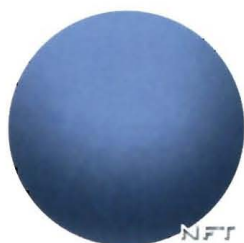
Sett tetthet til 5-8 prosent og normal øverst i boksen som viser spesifikasjoner for verktøyet. Velg en meget stor pensel med uskarpe kanter i penselmenyen. Med svak tetthet tar

10 nyttige snarveier (Adobe Photoshop 5,5)

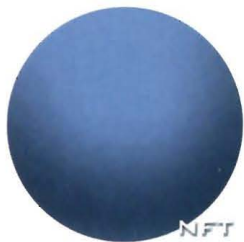
	PC	MAC
Nytt	Ctrl + n	⌘ + n
Åpne som	Alt + Ctrl + o	Shift + ⌘ + o
Arkiver som	Shift + Ctrl + s	Shift + ⌘ + s
Fri transformering	Ctrl + t	⌘ + t
Fjern maske	Ctrl + d	⌘ + d
Tilpass til skjermen	Ctrl + 0	⌘ + 0
Vis/skjul linjaler	Ctrl + r	⌘ + r
Skriv ut	Ctrl + p	⌘ + p
Inverter maske	Ctrl + Shift + i	Shift + ⌘ + i
Marker alt	Ctrl + a	⌘ + a
Sist brukte filter	Ctrl + f	⌘ + f

billigere!

skyggeleggingen lenger tid. Dette gir bedre kontroll og bedre resultat. Skyggelegg sakte med lange strøk.

Nå skal vi legge på en bakgrunnskygge. Denne skyggen er lyset som reflekteres fra underlaget som kula ligger på. Denne skyggen skaper et lyst område under skyggen. Vi benytter samme fremgangsmåte som før, men vi velger en mindre pensel. Velg grunnfargen som forgrunnsfarge. Velg og spray på et streif av lys under skyggen nederst.

Straks ferdig...

Nå legger vi på reflekser. Lag et nytt lag. Velg nytt lag i menyen, kall dette laget for reflekser. Pass på at du står i reflekser-laget. Velg hvit som forgrunnsfarge. Velg og en mindre pensel med uskarpe kanter. Spray på reflekserne. Hvis de blir for fremtredende, kan lagets gjennomsiktighet justeres øverst i boksen som viser lagene.

Gratulerer! Du har nå laget en kule – eller en *sphere*, og lært en del om skyggelegging. Teknikken kan benyttes i mange sammenhenger og gir en utrolig effekt. I neste utgave viser vi en ny teknikk.

10 nyttige forkortelser

Forkortelse	Navn	Anvendelse
APS	Advanced Photo System	Fotoformat
ASP	Active Server Page	Format for Internett-sider
IVS	Interactive Videodisc System	Format for interaktiv video
LBT	Listen Before Talk	Nyttig forkortelse som alle bør ha kjennskap til
DCS	Digital Camera Solution	Digitale kameraer fra Kodak
PING	Packet Internet Groper	Hastighetsmåler for datasignaler i nettverk
PNP	Plug And Play	System for enkel datatilkobling
POP	Post Office Protocol	Leverandør som tilbyr plass til hjemmesider
OCR	Optical character recognition	Gjør skannet tekst redigerbar.
RLSI	Ridiculously Large-Scale Integration	Størrelsesbegrep for integreringer

Spørsmål og svar:

Spørsmål:

Jeg skal lage en invitasjon i *Photoshop* og jeg har hentet noen illustrasjoner fra *Internett*. Når jeg skal skrive dem ut, blir bildene store som frimerker, og veldig uskarpe. Teksten blir ikke så fin heller. Hvordan gjør jeg dette?

Svar:

Photoshop er ikke det beste programmet for utvikling av invitasjoner. Her bør du benytte *Adobe Illustrator* eller ganske enkelt *Microsoft Word*. *Photoshop* er hovedsakelig et program for billedbehandling og ikke sammensatte trykksaker. Men hvis du likevel vil gjøre det i *Photoshop*, er det viktig at oppløsningen settes til ca 300 DPI og utskriftsstørrelsen til 21x29 hvis du vil skrive ut A4. Ta hensyn til marger. Valgene finner du i Billedmenyen > Billedstørrelse.

Spørsmål:

Har etter hvert mange bilder liggende på harddisken. Det hadde vært fint om disse kunne benyttes som bakgrunn på skjermen. Hvordan gjør man dette?

Spørsmål og svar:

Svar:

Godt spørsmål. Dette er relativt enkelt. Først må bildet åpnes for eksempel i *Photoshop* eller et annet billedbehandlingsprogram. Hvis du benytter skjermoppløsning på 800x600, åpner du billedmeny > billedstørrelse og velg oppløsning til 72 DPI og størrelsen til 800x600. Lagre bildet i BMP (*Bitmap*)-format. For PC: Høyreklikk på skrivebordet > Velg egenskaper > Velg bakgrunn > Velg ønsket fil og trykk OK. For MAC: Velg eple > Velg kontrollpanelet > Velg skrivebordsbilder > Velg bilde > Velg ta i bruk.

Spørsmål:

Alle snakker om lag i *Photoshop*. Hva er lag, og hvorfor er dette så bra?

Svar:

Lag er en genistrek i billedbehandling. De kan sammenlignes med transparente som legges oppå hverandre. I for eksempel *Photoshop* har lagene egne navn og alle tilgjengelige funksjoner kan benyttes i de forskjellige lagene. De kan skrues av og på, gjøres gjennomsiktig eller delvis gjennomsiktig. Lagene gjør det svært enkelt å endre eller tilføre elementer.

Nikon

Nikon Coolpix 990

- det beste
digitalkameraet
på markedet

PC World Norge
8/2000

Best Digital Compact Camera in
Europe 2000 - 2001

Din Side
september 2000

Vår oppgave er å gi deg som fotograf bedre rammevilkår. Derfor er vi opptatt av å være litt mer til stede, yte litt mer, kunne litt mer, inspirere litt mer og stadig skaffe litt bedre utstyr. Alt kan bli **litt** bedre

Hvis noen føler seg oversett, vennligst meld fra til knut.evensen@inter-view.no

Merke	Type	Norsk importør	Telefon	E-post/hjemmeside
Agfa	MSC-serie <i>d-lab</i>	<i>Agfa-Gevaert</i>	67 06 88 00	www.agfa.no www.agfaphoto.com
Fujifilm	Serier: Frontier SFA Pictrostat	<i>Fujifilm Norge</i>	22 73 60 00	www.fujifilm.com asgeir.bugge@fujifilm.no www.rafo.no
Gretag	Serier: MasterFlex Master Lab	<i>Rafo Engros</i>	23 03 16 60	www.gretagimaging.ch gerh.ludvigsen@online.no www.konica.com
Konica	Serier: Nice Print QD 21	<i>Gerh. Ludvigsen</i>	67 15 44 00	www.konica.co.jp www.click.no post@fototek.no
Noritsu	Serie: QSS-23 til 27	<i>Fototek</i>	23 00 67 20	www.noritsu.com kontor@rafo.no
San Marco		<i>Rafo Engros</i>	23 03 16 60	www.rafo.no www.gretagimaging.ch

Agfa med ny minilab-serie

Det foregår en sterk utvikling og konkurranse på minilab-markedet med storsatsing på det digitale fotografiet, og de norske aktørene er meget aktive på markedet.

Agfa går på markedet med en ny produktserie i høst med premiere på *Photokina*. Navnet er *d-lab* og er selskapets svar på kravene i det digitale markedet. I tillegg kan Agfa MSC-modeller 100, 101, 200 og 300 oppgraderes med digital input- og belysningsenhet, FIT, *Flexible Image Technology*. Denne oppgraderingen kan skje på tre måter; FIT kan bygges inn i maskiner som ikke har LCD, ved at den erstatter LCD eller ved at den erstatter DPU. Mer info svein.aaserud.agfa.no eller www.agfa.no

Fototek tilbyr en *Privilege Service*-avtale for alle sine Noritsu-maskiner, «verdens mest solgte minilab». Avtalen omfatter bl. a. direkte kontakt med serviceteam, oppdatert produksjonsutstyr, bistand til digital oppdatering, bonusprogram og tilbud om faglig oppgradering på fagreiser. *Privilege Service* er presentert i en egen brosjyre og kan inngås på tre nivåer; *Club Basic*, *Club Silver* og *Club Gold*. Mer info post@fototek.no

Fujifilm satser på «Heldigital bildeproduksjon» med sin Fuji Frontier som scanner 1300 bilder i timen. Fuji produserer prøvebilder fra digital fil via mail etter avtale. Mer info asgeir.bugge@fujifilm.no

Rafo Engros reklamerer for Gretag *Imagings Master Flex* og den nye scanner-teknologien *Eye Tech Scanning*. Sveitsiske Gretag *Imaging* melder om en salgsøkning på 54 prosent først halvår 2000, og annonserer gledesstrålende om en strategisk allianse med *Seiko Epson Corporation* med tanke på utvikling og produksjon på feltet digitale fotosystemer.

Mer info kontor@rafo.no

Det mest kompakte digitale 3x zoom kameraet i sin klasse. Hvis du virkelig trenger et rasjonelt argument for å velge LEICA DIGILUX 4.3.

LEICA DIGILUX 4.3: Super CCD teknologi med 4.3 mega pixler, 32 MB memory-card for opp til 500 bilder, Video/Audio funksjon, USB port for lynrask overføring til Macintosh eller PC.

Den siste teknologien er ikke alltid det som teller mest. Alle som ønsker en Leica - hvilken som helst - følger alltid hjertet til et visst punkt. Likevel er det nok av rasjonelle grunner til å spesielt velge LEICA DIGILUX 4.3. Disse inkluderer selvfølgelig et kamerahus i aluminium-magnesium som er like ergonomisk som det er uvanlig. Den kompakte starrelsen til tross for optikk med 3x zoom. Den lave vekten på kun 225g (uten batteri). Du kan bli imponert over det spesialutviklede tilbehøret, slik som LEICA digicopy 4.3 (som gjør at dine fargedyne eller sort/hvitt negativer enkelt kan bli digitalisert) eller macroforsatsen LEICA digimacro 4.3. Av programvaren Adobe Photoshop 5.0 LE som følger med i pakken for både Mac og PC. Eller naturligvis, av super CCD teknologien som gir en oppløsning på 4.3 mega pixler, osv... hvis du virkelig trenger rasjonelle argumenter.

my point of view

Canon med to digitale ess

Canon lanserte nylig to store digitale nyheter: Verdens minste digitale kamera *DIGITAL IXUS* og speilreflekskameraet *EOS D30*. På en pressekonferanse i Oslo ble disse store nyhetene presentert for et spent pressekorps.

Av Cato Arveschoug

Lite digitalt kamera

Digital *Ixus* henger seg på den store suksessen til APS *Ixus*-kameraene. Den digitale versjonen er omtrent like stor (eller liten!), og med samme delikate design, og 2,11 megapixeler sørger for god oppløsning. Objektivet er på to ganger zoom -- tilsvarende 35-70 mm. Telekonverter er tilgjengelig, og panoramabilder oppnår du ved flere opptak av motivet som «sys» sammen til ett opptak.

CMOS-sensoren er utviklet spesielt til denne kameramodellen. Sensoren skal være svært god til å lese signaler i hver pixel uten å få med optisk støy. Canon mener at CMOS er en bedre teknisk løsning enn en vanlig CCD-sensor. Vi tar det nesten som en selvfølge at kameraet har både en optisk gjennomsiktssøker og en liten LCD-monitor. Autofokussystemet -- Canon kaller det Ai AF-system, er også nytt med tre fokuspunkter.

Er du i nærheten av vann, har du to valg. En plastpose for bruk på stranden eller et undervannshus for litt større vannmengder.

Stort digitalt kamera

Canon *EOS D-30* heter det nye speilreflekskameraet som ligger i lav prisklasse, men med stor ytelse. Et viktig poeng er at kameraet bruker alle EF-objektiver, men gir samme billedvinkel som objektivene til APS-modellen.

Kameraet har 3,25 megapixels CMOS-sensor (15,1x22,7 mm) som sammen med RGB fargefilter og en nyutviklet digital billedprosessor (LSI) muliggjør høy oppløsning og nøyaktig fargegjengivelse. Du kan stille «filmfølsomheten» mellom ISO 100 og 1600. Kamerahuset er solid og forsterket med rustfritt stål. Du har selvfølgelig vanlig søkerbilde via objektivet og kan se opptaket på et display bak på kamerahuset. På denne lille skjermen kan du også lese tekniske data som lukkertider, blenderåpning etc. Autofokus er selvsagt tre-punkts for lettere fokusering.

Du lagrer opptakene på et *CompactFlash*-

Canons Digital *Ixus*, lite og lekkert! Her i naturlig størrelse. Anbefalt utsalgspris: 7495 inkl. MVA.

Hummer. ©: *Ixus*-bilde av Gunnar Strøm.

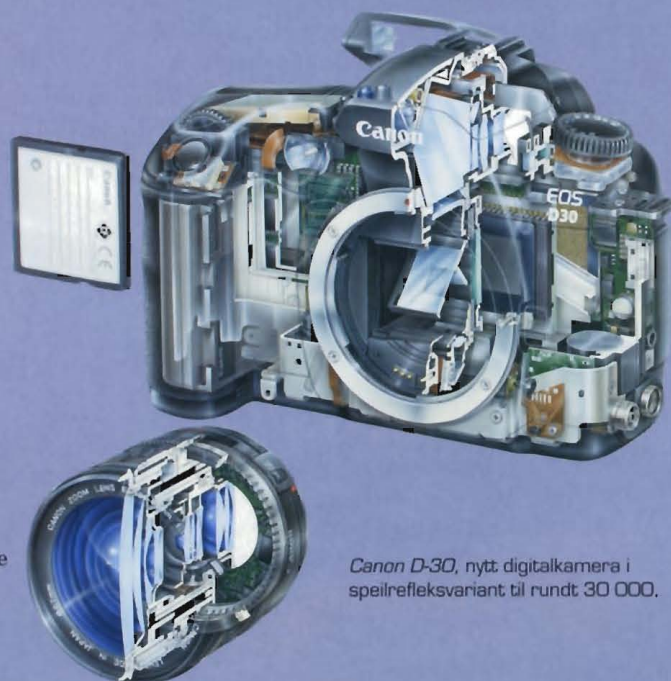
kort, som JPEG- eller RAW-filer. Du kan også bruke *Compact Flash Type II*-kort. Dette muliggjør bruk av IBM Microdrive på 340 MB. Du kan velge mellom flere blitser.

Du finner en liten innbygget blitz med ledetall 12/ISO 100. Ellers kan du bruke de løse blitserne i EX-serien. Betjeningsmessig ligner dette kamerahuset på de andre EOS-kameraene med innstillingshjul etc. Vekten er bare 750 gram. Kameraet er i salg fra september. Og prisen? Ca. 30 000, en bra pris for dette kameraet.

Firemillioners fra Olympus

Olympus har også nylig holdt pressekonferanse og kaster seg på karusellen med en digital speilrefleks, *Olympus Camedia E-10*. «... det første og eneste dette året med fire millioner pixler», lover *Olympus Norge*.

– Dette er et proffkamera som er beregnet på presse, reklame, mote, studio og hva som helst av profesjonell fotografering, lover **Heiko Heilman**. – Det nye for oss er at vi kommer med et kamera i proffklassen. Vi har vanligvis fokusert på forbrukermarkedet. Prisen lander på veiledende ca. 21 000 for hus og en 4 x

Canon *D-30*, nytt digitalt kamera i speilrefleksvariant til rundt 30 000.

proffkamera

zoom, tilsvarende 35-140 mm, med blender 2,0-2,4 og 4-5 bilder pr. sekund.

Olympus benytter progressiv CCD, og baserer seg sterkt på konseptet med at optikk og CCD må være vel tilpasset. Det vil si all-in-one-konseptet som betyr at man ikke har utskiftbar optikk, men et innebygd objektiv med høy lysstyrke, og heller tilsatslinser fremfor utskiftbar optikk. Olympus minner også om sin E-100 RS som tar 15 bilder i sekundet, har 10 x optisk zoom og billedstabilisator. Mer info på www.olympus.no

Olympus Camedia E-10 tar opp konkurransen på området digitale proff-kameraer.

Merke	Type	Importør	Tlf	E-post/hjemmesider
Agfa	ePhoto-serien	Agfa-Gevaert	67 06 88 00	foto@eps.agfa.no / www.agfa.no
Arca Swiss	F-Line M-Line	Inter-Foto	67 53 49 90	interfoto@interfoto.no / www.interfoto.no
Bronica	ETRS-serien SQ-serien	Farnes	22 90 13 50	farnes.as@online.no / www.farnes.no / www.tamron.com
Canon	EOS-serien EOS/APS Powershot-serien	Canon Norge	22 62 92 00	www.canon.no / www.canon-europa.com
Contax	645 G-serien	JM-Johnsen Marketing	22 08 35 50	mailbox@jm.no / www.contaxcameras.com
Fujifilm	DS-serien DX-serien Fine Pix MX-serien	Fujifilm Norge	22 73 60 00	www.fujifilm.com
Hasselblad	Xpan 200-serien 500-serien	Inter-Foto	67 53 49 90	interfoto@interfoto.no / www.interfoto.no
JenOptik	Eyelike-serien ProGres-serien	DB.sys	67 98 09 41	dbsys@newmedia.no
Konica	Q-min Q-M-serien	Gerh. Ludvigsen	67 15 44 00	gerh.ludvigsen@online.no / www.konica.com
Kodak	DC-serien DCS-serien	Kodak Norge	66 81 81 81	www.kodak.no/go/professional / www.kodak.us
Leica	Digilux-serien M-serien R-serien S-serien	Farnes	22 90 13 50	farnes.as@online.no / www.farnes.no
Mamiya	645-serien RZ67-serien	Askim Fag-Import	33 32 03 89	foto@j-askim-fag.no / www.mamiya.no
Minolta	Dimåge-serien Dynax-serien	Scandiafilm	22 28 00 00	scandiafilm@online.no / www.minolta.com
Nikon	D1 Coolpix-serien F-serien	Inter-Foto	67 53 49 90 22 71 60 10	interfoto@interfoto.no / www.interfoto.no adm@olympus-europa.com / www.olympus.no
Olympus	Camedia E-10	Olympus Norge		
Pentax	El-serien MZ-serien Z-serien 67-serien 645-serien	Fovi	22 95 05 11	post@pentax.no / www.pentax-europe.com
Rollei	6000-serien Gamma-serien	Rafo	23 03 16 60	kontor@rafo.no / www.rafo.no
Sinar	p2, x, f1/f2 Sinarcam 1-2 Volare	Lars Farnes	22 90 13 50	farnes.as@online.no / www.farnes.no / www.sinar.ch
SONY	DKC-serien DSC-serien	Sony Norge	22 81 28 00	www.sony.no / www.sony-europe.com

Hvis noen føler seg oversett, vennligst meld fra til knut.evensen@inter-view.no

Med oppladbart på location

Mange profesjonelle fotografer innen portrett, presse, reklame, mote, arkitektur, industri osv. ønsker seg et lett og portabelt aggregat som gir den nødvendige lyskontrollen på location. På det norske markedet finner vi de velkjente *Hensel Porty* fra *Askim* og *Broncolor Mobil* fra *Farnes*.

I tillegg finner vi *Lumedyne*, en amerikansk-produsert location-blitz, et batteridrevet portabelt aggregat som gir opptil 1200 wattsekunders effekt, ja, teoretisk helt opp til 2400 ws. Den drives av oppladbare nikkel-cadmium batterier. Et 400 wattsekunders aggregat veier 3,5 kg og koster 11 000 + MVA, et 1200 ws veier 5,5 kg og koster like under 20 000, + MVA.

– *Lumedyne* er vel 20 år, og vi har jobbet med produktet i åtte år og har solgt ca. 150 anlegg, forteller **Harald Eriksen** i *AV-Hardware*. Han tror trenden går mot

lavere vekt, høyere effekt, bedre batterikapasitet og at dette er et «coming market» av fotografer som setter pris på lett og kompakt utstyr med batteribytte på fem sekunder, høyt lysutbytte og som kan lades opp fort og greit, gjerne via en snøscooter når fotografen er på Svalbard-location. Blant *Lumedyne*-brukerne finner vi profilerte fotografer som **Alf Dannevig**, **Kai Nordrum**, **Alexander Kayiambakis** og **Kenneth Linge** – og dessuten *NTB*, *Aftenposten* og *Dagbladet*. Mer info via www.lumedyne.com eller harald@av-hardware.no

Flashfeeder

Elinchrome-systemet har ikke batteridrevet aggregat, men noe som heter *Flashfeeder Turbo*. Dette leverer 220 volt fra et vanlig oppladbart blybatteri som er bygget inn i selve aggregatet, og som

kan tilkobles et eksternt batteri som *Nye Expo-Service* har klargjort for denne funksjonen. Dette er tette blybatterier som kan ta hurtiglading på tre kvarter både fra nett og bil, og kan tilkobles kompaktlampe fra 250 ws til generator opptil 6000 ws. Man kan dessuten bruke egne blitzlamper som man har fra før, samt tilkoble høyfrekvent lysrørbelysning. Utstyret kan leies hos *Nye Expo-Service* til ca. 350 kroner + MVA pr. døgn. Firmaet minner samtidig om sitt nye anlegg, *Chic 1* og *Chic 2* til henholdsvis 8714 og 10 089 kroner + MVA.

Mer info www.nyeexpo-service.no

Nytt: Gerh. Ludvigsen AS overtar Ilford i Sverige og Danmark

Idet vi går i trykken får vi melding om at *Gerh. Ludvigsen* har overtatt *Ilfords* forretningsvirksomhet i Danmark og Sverige. Selskapet overtar *Ilfords* eienheter og eiendommer i København og Stockholm samt en stab på 12 personer. Kontrakten ble undertegnet 30.08.00 med effekt fra 01.09.00. *Ilfords* europeiske direktør **Ib Schjøtz** venter betydelig salgssøking etter overtagelsen, og salgsdirektør **Trond Tangen** i *Gerh. Ludvigsen* legger ikke skjul på at han er stolt. Det er ikke så ofte et internasjonalt selskap henvender seg til Norge for distribusjon på det danske og svenske markedet, ofte er det omvendt. Dette betyr mye for *Gerh. Ludvigsen*. Gratulerer!

En liten tabell over lysutstyr for profesjonelle fotografer på det norske markedet. Hvis noen føler seg oversett, vennligst meld fra til knut.evensen@inter-view.no

Lysutstyr

Merke	Type	Importør	Tlf	E-post/hjemmesider
Balcar		Specter	23 06 08 00	postmaster@specter.no
Bowens	Esprit	Gerh. Ludvigsen	67 15 44 00	gerh.ludvigsen@online.no
Broncolor	Grafit			
	Broncolor			
	Minipuls	Farnes	22 90 13 50	farnes.as@online.no/www.farnes.no/www.bron.ch
Courtenay	Courtenay	Rafo	23 03 16 60	kontor@rafo.no/www.rafo.no
Dedolights		KameraKameratene	22 60 00 36	kamerak@online.no/www.dedolight.com
Elinchrom	Chic			
	Classic			
	Micro			
	Prolinca	Nye Expo-Service	22 36 41 01	
Hedler		Nye Expo-Service	22 36 41 01	www.nyeexpo-service.no
Hensel	Contra			
	Porty 1200			
	Tria	Askim Fag-Import	33 32 03 89	foto@j-askim-fag.no/www.j-askim-fag.no
Interfit		Rafo	23 03 16 60	kontor@rafo.no/www.rafo.no
Kaiser		Rafo	23 03 16 60	kontor@rafo.no/www.rafo.no
Lumedyne		AV-Hardware	22 73 31 11	harald@av-hardware.no/www.av-hardware.no
Multiblitz		Phos Foto	22 42 02 16	
Paglight		Elpag	23 05 14 00	www.elpag.no
Photon Beard		Elpag	23 05 14 00	www.elpag.no/www.photonbeard.com
Profoto	Acute			
	ComPact			
	Pro 7 A og S	Inter-Foto	67 53 49 90	interfoto@interfoto.no/www.interfoto.no
Sachtler (HMI)		Farnes	22 90 13 50	farnes.as@online.no/www.farnes.no
Strand Lighting		Elpag	23 05 14 00	www.elpag.no

MASTER FLEX

Kompakt, fleksibel og meget brukervennlig. Master Flex er Gretags nyeste minilab. Den nye EYE TECH scanning teknologien garanterer topp bildekvalitet, automatisk printing og en betydelig reduksjon av papiravfallet. Med Master Flex går produksjon av APS-bilder og indeksprint som en lek. Med stor hastighet, opptil 1050 kopier pr. time (10x15) og forstørrelser opptil 30x45 dekker maskinen de fleste behov. Med Master Flex Digital kan du i tillegg produsere bilder fra alle digitale kilder og produsere bilder for CD, fil og internett. Alt dette, med filmfremkaller inkludert, kommer i en kompakt enhet med "footprint" på bare 1,2 kv.m. Kontakt Rafo Engros as på telefon 23 03 16 60 for mer informasjon.

GRETAG
IMAGING

RAFO ENGROS AS

Johan Scharffenbergs vei 95, N-0694 Oslo Tel: 23 03 16 60, Fax: 22 28 90 54 E-post: kontor@rafo.no Internett: www.rafo.no

Norske fagfotografers Fond

Fondet bevilger etter søknad til alle fagfotografer som bor og hovedsakelig har sitt virke i Norge:

- Støtte til tiltak som fremmer fotografiens stilling i norsk kulturliv
- Støtte til prosjekter som fremmer bruk av fotografier som illustrasjoner i bøker og andre former for offentliggjøring
- Arbeids- og reisestipend til fagfotografer
- Støtte til eldre fagfotografer og deres etterlatte

Søknadsskjema med veiledning fås ved henvendelse *Håndverksbedriftenes Landsforening* ved **Harry Bjerkeng**.

E-post: harry.bjerkeng@hbl.no

Telefon: 23 08 87 60

Faks: 23 08 87 63

Adresse: HBL, Harry Bjerkeng, Postboks 5250 Majorstua 0303 Oslo

Søknadsfrist 20.10.00

www.interfoto.no

Skriver du inn denne nettsiden, kommer du til *Interfotos* nye hjemmesider «med informasjon om våre produkter, du kan stille spørsmål og få hjelp til å komme i gang med både analoge og digitale kameraer. Einars digitale hjørne er på plass. Her har en rekke sluttbrukere hentet tips og råd samt problem-løsninger de ikke finner andre steder. Vi ønsker å gi våre besøkende så gode sider som mulig og vi er derfor ute etter tilbakemeldinger. Sidene har en konkurranse gående hvor du kan være med i trekningen om et *Nuvix S*-kamera dersom du legger igjen tilbakemelding på siden.» skriver salgs- og markedsdirektør **Anna Jöves** i et e-brev til redaksjonen.

Nettet er for alle

På *Internett* kan profesjonell og amatør stå side om side. Det er fritt frem for å markedsføre seg så heftig som en selv ønsker det. Enkelte nettstedet bærer preg av at idealismen og entusiasmen er større enn den rent faglige dyktigheten. Ofte finner vi middelmådig innhold pakket inn i overdådige (men ikke alltid smakfulle) presentasjoner. Omvendt finner vi også masse flotte bilder som er presentert med et minimum av ingredienser. Uansett, *Internett* er for alle, og det gjelder bare å finne frem. *Norsk Fotografisk Tidsskrift* prøver i hver utgave å lage en liten sti i webjungelen. Har du selv funnet fotografiske hjemmesider som du mener vi bør presentere, send en mail til skvelle@online.no eller knut.evensen@inter-view.no

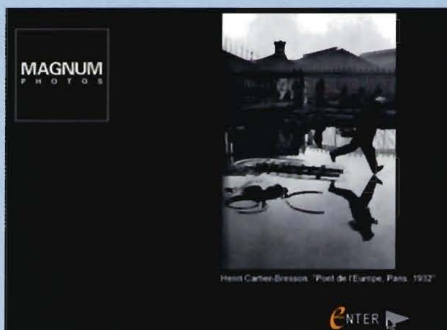
Magnum og Bilderberg

Det står respekt av navnet *Magnum*, billedbyrået som ble startet som en sammenslutning av fotografer tidlig på 50-tallet. **Robert Capa**, **Henri Cartier-Bresson** og **David Chim Seymour** – og mange flere – er fotografiske storheter som ble toneangivende i internasjonal reportasjefotografi gjennom dette byrået. Starten fant sted i Paris. *Magnum* lever i beste velgående og har nå kontorer i flere av verdens store byer. Medlemslisten teller flere av tidens store fotografnavn. På *Magnum's* nettsted kan du se aktuelle

bilder, lese biografier om byråets mange fotografer – noen døde og mange levende. En kan også bestille originalkopier av berømte *Magnum*-bilder. Noe for samlere? Adressen er www.magnumphotos.com

Det tyske byrået *Bilderberg* (har ingenting med hotellkjeden å gjøre) er på mange måter likt *Magnum*, men har en mindre målestokk. Det er en sammenslutning av fremtredende tyske reportasjefotografer, som etterhvert er supplert med utenlandske medlemmer. Nedslagsfeltet er først og fremst magasiner og bøker i de tysktalende land. På medlemslisten finner vi ingen celebriteter som hos *Magnum*, men vi noterer oss Norges-vennen **Klaus Bossemeyer**. Fotografene er hver for seg selvstendige, men selger sine bilder og markedsfører seg gjennom byrået, som holder til i Hamburg. Nettstedet, som har adressen www.bilderberg.de, er på mange måter likt *Magnum's* nettsted, både i innhold og form. Særlig på ett område er de to nettstedene like: Det finnes ingen fotografportretter på de respektive medlemmenes presentasjonssider. Ikke ett eneste lite miniatyrportrett. Er det slik at fotografer vegrer seg for å vise ansikt?

Fra *Magnum's* hjemmeside, bildet er **Henri Cartier-Bresson's** berømte *Gare Saint-Lazare, Paris 1932*. ©: Magnum.

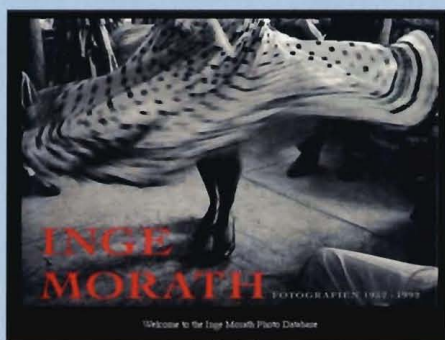

Bilderberg, tysk byrå som på mange måter ligner *Magnum*. ©: Bilderberg.

Magnum's Grand Lady

Via *Magnum's* nettsted fant jeg frem til *The Inge Morath Photo Database*. **Inge Morath** var en av *Magnum's* to første kvinner, den andre var **Eve Arnold**. Morath var først

assistent for **Cartier-Bresson**, og ble opptatt som medlem i *Magnum* i 1954. Hun giftet seg med den amerikanske forfatteren **Arthur Miller** (han med *En handelsreisendes død*). Inge Morath er født i *Graz* i 1923, og i en alder av 77 år er hun fremdeles aktiv. Hun har fotografert verden over, og skildret amerikanske kunstnere som f. eks. **John Steinbeck** og **Marilyn Monroe**. Hun har gitt ut et 30-talls bøker, og hennes ferskeste utstillinger ble åpnet så sent som i 1999. På nettstedet kan du søke i ca. tusen bilder fra bøker og utstillinger. Flotte sort/hvite reportasjebilder fra 50-tallet og fremover, tatt i en tid da det fremdeles var plenty med sølv i filmer og fotopapirer. Dette er sider som sterkt anbefales. Adressen er www.ingemorath.net/

På **Inge Morath's** nettsted finner vi flotte sort/hvite reportasjebilder. ©: Inge Morath.

The Fronth Page

The fronth page er nettstedet til **Per Fronth**, en nordmann som har slått seg ned i *New York* der han etterhvert er etablert som kunstner og fotograf. **Per Fronth** er en spennende billedkunstner som elsker å provosere, har kraftige uttrykk og et sterkt engasjement. Han blander fotografi og maleri – en teknikk som han er alene om og som han har fått stor oppmerksomhet for. Han er bl. a. kjent for sine bilder fra *xingu-indianerne* i Sør-Amerika. Under et besøk der ble han sterkt grepet av indianernes liv og levekår, og laget en serie bilder som vakte oppsikt hos det fotografisk interesserte publikum. Adressen er home.sol.no/~fronth/

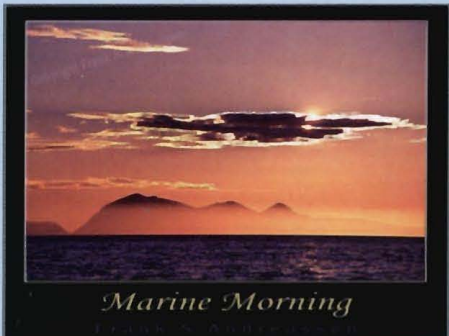
Per Fronth kombinerer fotografi og maleri. ©: Per Fronth.

Fargerikt i nord

Et fargerikt nordnorsk nettsted tilhører **Frank S. Andreassen** i Harstad. Han arbeider særlig med nordnorsk natur som han gjengir med bred pensel. Her er mye utsøkt lys, og min første tanke var at bildene ikke var streite, men var bearbejdet digitalt. Men nei, sier Andreassen, som opplyser at han bare bruker polafilter og graderte filtre i grått, lilla og blått, og at midnattsolseongen utnyttes til det ytterste. Andreassen er halvtids fotograf og resten av tiden er han datakonsulent i det offentlige. Han driver et enkeltmannsforetak som heter *Nettfoto*, men har ikke linket det opp ennå. Inntil videre er derfor adressen på hans nettsted home.c2i.net/fsa og vi anbefaler alle å stikke innom. Nettstedet utmerker seg også med fin og gjennomført utforming.

Frank S. Andreassen har et fargerikt nettsted.
©: Frank S. Andreassen.

Marine Morning, en av mange fine pasteller signert Frank S. Andreassen.
©: Frank S. Andreassen.

Knudsen-samlingen

Knudsen-samlingen kom til *Universitetet i Bergens Billedsamling* i 1974 og 1990. Samlingens eldste del, *KK-klassiske samling*, omfatter ca. 15 000 negativer og en stor mengde originalkopier fra fotograf **Knud Knudsen**'s virksomhet fra 1862 til ca. 1900. Motivene er landskapsprospekter og folkelivsprospekter fra hele Norge, med størst vekt på Vestlandet. Negativene er av glass, noen av disse er knust eller har store skader, men en stor del av samlingen er i utmerket stand. Målet er at hele den klassiske delen av

Knudsen-samlingen skal legges ut på web, prioritert først med Hordaland og Bergen, senere resten av Vestlandet og resten av Norge. På dette nettstedet kan en glede seg over mange flotte gamle bilder. Adressen er www.ub.uib.no/knudsenbilder

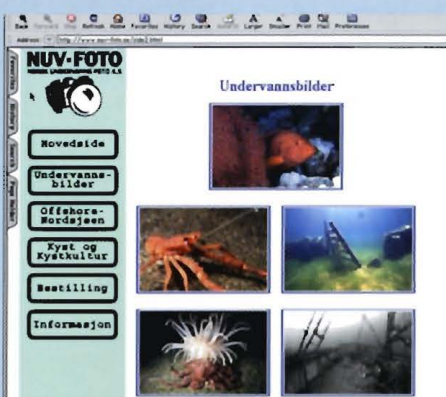
Fra *Knudsen-samlingens* nettsted
©: Universitetet i Bergen.

Trollveggen i Romsdalen, fotografert før basehoppernes tid. ©: Knud Knudsen.

Dyddykk blir til bilder

www.nuv-foto.no er adressen til *Norsk Undervanns Foto AS*, et firma i Bergen med to ansatte som skriver artikler og leverer bilder fra under havflaten. **Anne Tafjord Kirkebø** og **Kolbjørn Kirkebø** har drevet firmaet i 12 år, og har et arkiv som inneholder ca. 25 000 bilder fra ulike motivområder. Foruten ulike former for undervannsbilder er det bilder fra offshoremiljøet i Nordsjøen, og fra kysten og kystkultur.

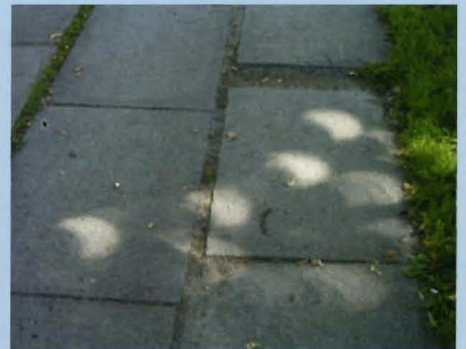

Norsk Undervanns Foto dykker i havet for deg.
©: NUJV.

Fotografisk pussighet

Når sollys går gjennom et lite hull og treffer en

flate, vil vi se et lite bilde på flaten. Hullet fungerer som et nålehullskamera. Når lys passerer gjennom bladene på trær, vil mellomrommene mellom bladene fungere som det lille hullet i nålehullskameraet. Dermed får vi en masse små bilder av en solformørkelse på bakken under trær, skriver **Eirik Newth** som sikret fotografiske bevis for dette under solformørkelsen 11. august 1999. Og han har faktisk rett. Se selv på <http://newth.net/jakten/artikler/formorkelse99/>

Et bilde av solformørkelsen, fremstilt av lys som går gjennom løvverk på trær. ©: Eirik Newth.

Fremdeles obskurt?

På fotoportalen *Obscura's* nettsted www.obscura.no – som ifølge egenreklamen skulle være en portal til foto-Norge, har det skjedd svært lite siden vi var innom sidene sist vinter. Det eneste er at innehaver **Per Harald Strøm** i en melding datert 09.03.2000 skriver at det skjer mye spennende i foto-Norge for tiden. Men selv har han det så travelt at «det i en lang periode... svært lite nyheter og aktiviteter på *Obscura*. Dette beklager jeg».

I all korthet noterer vi at

– **Robin Strand** er en aktiv hobby- og frilansfotograf fra Bergen. Han har to nettsteder, begge stappfulle av bilder. Det ene dekker Bergen, det andre er rene geografileksjoner for resten av landet. Adressene er henholdsvis home.no.net/rostrand (for Bergens-bildene) og home.enter.vg/rostrand (for øvrige Norges-bilder).

– *Aune Forlag* i Trondheim er stor på postkort og bøker for turistmarkedet. De har også eget digitalt bildearkiv hvor man kan søke etter bilder. Passord nødvendig. Adressen er www.aune-forlag.no

– *Time Foto* på Majorstuen i Oslo er et meget velrenommert laboratorium som benyttes av kvalitetsbevisste fotografer. Blant faste kunder er bl. a. **Knut Bry** og **Alf Børjesson**, hvis bilder ledsager *Time Foto's* tjenester på www.timefoto.no

NØKKELPERSONER:

Formann:
Arild Sønstrød
 Grønland 70, 3045 Drammen
 E-post: arild@foto.no
 Tlf: 32 89 47 75. Fax: 32 89 52 44
 – (bruk helst E-post eller fax)

Nestformann (ansvarlig laug /oldermann):
Grete Reimers
 Boks 198, 5051 Nesttun.
 E-post: greimers@online.no
 Tlf: 55 13 06 80. Fax: 55 13 45 37

Styremedlem (formann markedskomite):
Hans Klavestad
 Boks 103, 1472 Fjellhamar,
 E-post: foadmini@online.no
 Fax: 67 92 09 77. Tlf: 67 90 14 38

Styremedlem (formann kurskomite):
Rolf Schjesvold
 Torvgata 8 A
 8001 BODØ
 Tlf.: 75 50 45 40. Fax: 75 50 45 41
 E-post: jsfoto@online.no

Styremedlem (medlem utdanningskomite):
Eigil Kirknes
 Dgndalsveien 13, 7713 Steinkjer
 Tlf: 74 16 05 70. Fax: 74 16 05 75
 E-post: knoph.behrends@c2i.net

Varamann:
Karl Henrik Pedersen
 Breigt 25
 4006 STAVANGER
 Tlf: 51 89 48 81. Fax: 51 89 17 75

Varamann:
Roger Hasselo
 Postboks 900
 8501 KRISTIANSUND N
 Tlf: 71 58 75 80. Fax: 71 58 75 81
 E-post: rhasselo@eunet.no

Kurskomiteformann:
Rolf Schjesvold
 Torvgata 8 A
 8001 BODØ
 Tlf.: 75 50 45 40. Fax: 75 50 45 41
 E-post: jsfoto@online.no

Utdanningskomiteformann:
Arne Glomdal
 Underhauggate 1, 1608 Fredrikstad
 Tlf: 69 31 73 11. Fax: 69 31 73 90

Opptakskomite for nye medlemmer:
 Det til enhver tid sittende styre.

Eldste oldermann:
Martin Hågensen
 Boks 173
 7801 NAMSSOS
 Tlf: 74 27 24 36. Fax: 74 21 65 85

Forbundets kontoradresse:
 Norges Fotografforbund
 Rådhusgaten 20, 0151 Oslo
 E-post: nffoto@online.no
 Sentralbord: 22 33 21 15
 Fax: 22 33 21 14
 Kontortid: hverdager 10.00-16.00
 Lørdager og søndager holdes
 åpent av utstillerne.
 Alle henvendelser og spørsmål
 bes rettet til forbundets kontor.

Kurstilbud

PhotoShop/digital bildebe-
 handling Norges otograf-
 forbund i samarbeid med
 Institutt for Journalistikk

Portrettfotografens digitale fram-
 tid er her nå. Tiden er moden –
 kanskje overmoden – for å tilegne
 seg kunnskap om digitale bilder.
 Institutt for Journalistikk i Fred-
 rikstad har nå laget et kurs på to
 samlinger som bør interessere
 medlemmene i NFF. Grip denne
 anledningen til å lære deg om den
 digitale hverdagen. Institutt for
 Journalistikk lover spennende og
 lærerike dager i Fredrikstad disse
 to samlingene.

Samling I:

- Grunnleggende om Photo
Shop5.5 (Norsk versjon)
- Fotografering med digitale
kameraer
- Bilder inn i egen datamaskin
- Portrett
- Retusj
- Kalibrering
- Utkjøring fra digital fil til papir
bilder
- Filformater
- Utstysbehov
- Lagring
- Utlevering av hjemmeoppgaver

Samling II:

- Gjennomgang av hjemmeopp-
gaver
- Bruk av skanner
- "Reproduksjon" av gamle bilder
- Sammenkopiering
- Automatiske prosedyrer i
PhotoShop
- Oppretting av linjer
- Retting av fortegning
- Bildearkiv

– Deltagerne bor i instituttets
 hotellfløy og spiser alle måltider
 her, forteller de to kursansvarlige,
Arne Glomdal og **Tor Andersen**.
 – Vi er med andre ord sammen hele
 døgnet. På IJ har vi undervist i
 digital billedbehandling i mange
 år, og har undervisningssal så alle
 deltagerne får «egen» datamaskin
 under kurset. I tillegg har vi eget
 atelier deltagerne skal bruke. Sam-
 ling I blir fra 11.-14.02.2001 og
 samling II fra 13.-16.05.2001. Kur-
 set koster 7500 pr. samling. Dette
 inkluderer alt; overnatting, full
 pensjon, kompendier og annet

kursmaterieill. Maks antall delta-
 gere er 13. Påmelding til kurset må
 skje innen mandag 08.01.2001.

Betaling av kursavgift skjer til
 Norges Fotografforbund, Rådhus-
 gata 20, 0151 Oslo – eller e-post:
 nffoto@online.no

Rogaland Fotograflaug

hedret fotograf **Søren Sviland** på
 sitt årsmøte i Sandnes ved å utnev-
 ne ham til æresmedlem i lauet.
 Han ble hedret for lang og engas-
 jerte innsats i laug og forbund.
 «Søren er fortsatt en engasjert kol-
 lega som har mye å gi», skriver
 «Kallen» og «...takker for innsatsen
 og håper på mange nye innspill i
 årene som kommer.»

Oldermann **Karl H. Pedersen** takker
Søren Sviland for lang og tro tjenes-
 te. ©: Harald Grottem.

EFSI fyller ti!

EFSI feirer i år 10-årsjubileum, og
 jeg føler som norsk kontaktperson for
 IFF (*Institusjons Fotografenes Fore-
 ning*) at jeg bør reklamere litt for
 organisasjonen også utenfor IFF's
 domene. EFSI – *European Federati-
 on of the Scientific Image* ble dannet i
 Paris i oktober 1990. Det deltok
 representanter fra Frankrike, Tysk-
 land, Sverige, Danmark, Spania og
 Storbritannia. Senere har Norge,
 Nederland og Østerrike deltatt på
 møtene.

Målsetningen for foreningen: (Noe
 fritt oversatt)

- a) Oppmuntre til kontakt og kom-
 munikasjon, utvikle samarbeid og
 utveksle profesjonell fagkunnskap
 mellom fotografer og illustratører i
 Europa, bl. a. ved å organisere euro-
 peiske møter
- b) Standardisere teknologi forbun-
 det med vår profesjon som medisins-
 ke og vitenskapelige illustratører
- c) Støtte undervisning for såvel våre
 medlemmer som i videregående

NRF

Norske reklame Fotografer

Isidor Åstrøm
 Formann
 22 37 57 80
 isidor@isidar.no

Jarle Nytingnes
 Kasserer
 22 17 35 05
 foto@nytingnes.no

Helge Eek
 Ansvarlig Utsnitt
 69 25 92 44

Astrid Hals
 Ansvarlig Aktiviteter
 22 56 30 04
 borjesson@c2i.net

Bjørn Harstad
 33 38 57 41
 bjorn@fotografene.no

Margaret M. de Lange
 22 29 34 12
 mdlange@online.no

Hei alle sammen!

Høsten er her og løvet faller, hvil-
 ket gir meg en fin overgang til at
 det gjør også fristen for å levere
 bilder til *Utsnitt*. Arbeidene skal
 være innsendt 27.10. Invitasjoner
 kommer i god tid før det.
 Årets høstseminar er lagt til Vågå,
 og skal omhandle manuelle tek-
 nikker. Dato er 19-22.10. Ellers
 skjer det masse spennende ting
 utover høsten.

Isidor

Paraplyorganisasjon

Jeg registrerer med glede at spørs-
 målet om paraplyorganisasjon blir
 reist fra flere hold. Blant skepti-
 kerne settes det fingeren på hvor
 forskjellige vi er. Dette vil kanskje
 gjøre prosessen ved dannelsen av
 paraplyorganisasjonen vanskeligere
 (les: tregere). Det vil selvføl-
 gelig også tilkomme uenigheter
 underveis. Sannsynligheten for
 tidvis eller i enkeltsaker uenighe-
 ter og blokkdannelse er også til-

utdannelse

d) Fremme medisinsk og vitenskapelig illustrasjon

e) Fremme informasjon om relevant teknologi, materialer og produkter

f) Gi anerkjennelse for fremragende resultater innen vitenskapelig illustrasjon

Organisasjonens neste møte ble holdt i Norwich, England, i 1991, og her kom Norge med i arbeidet ved at jeg deltok i denne kongressen. Som IFF's representant har jeg senere deltatt i Berlin i 1992, i Gøteborg i 1993, og i London i 1994.

Den første verdenskongress for biologisk og vitenskapelig illustrasjon ble avholdt i Orlando, USA i 1994, og det ble planlagt å avholde en slik verdenskongress hvert 5. år. EFSI påtok seg ansvaret for dette arrangementet i 1999. Den andre verdenskongressen fant sted i Amsterdam i mai 1999.

Det er ønskelig å avholde en årlig EFSI-kongress i tilknytning til verdenslandets eget arrangement.

I 1995 Spania (Bilbao), i 1996 England (Canterbury), i 1997 i Danmark (Fyn)

I 1998 i England (Bath) og i 1999 som nevnt verdenskongress i Nederland.

Neste EFSI-konferanse arrange-

res i Köln 22-24.09.2000 i tilknytning til den tyske «Quo Vadis»-konferansen. Det er et spennende og variert program over tre dager med blant annet videopresentasjon av **Lennart Nilsson**, og ca. halvparten av innleggene på konferansen er på engelsk, mens resten foregår på tysk. Simultanoversettelse er planlagt.

Den store *PhotoKina* messen feirer i år 2000 sitt 50-årsjubileum, og EFSI's konferanse er også knyttet opp til dette arrangementet.

Deltagelse i EFSI's arrangementer er begrenset til medlemmer av en organisasjon tilknyttet EFSI, og for Norges vedkommende er det i dag kun *Institusjons Fotografenes Forening*. Hvis noen føler at de tilhører miljøet rundt medisinsk og vitenskapelig fotografi eller illustrasjon, kan de ta kontakt med IFF enten ved vår formann **Christian Nissen** eller undertegnede, **Eldri Jørgensen**. Vi arbeider begge ved *Rikshospitalet* i Oslo og kan treffes på 23 07 28 18, fax 23 07 28 21 eller

christian.nissen@labmed.uio.no eller eldri.jorgensen@labmed.uio.no

EFSI's hjemmeside finnes på

<http://lefsi-home.org>

Eldri Jørgensen, IFF.

stede. Jeg kunne ramset opp enda flere skjær i sjøen. Men fokuseringen rundt faglige forskjeller (er det portrett eller presse som er best? ...skal bilder tillates manipulert?) bygger på en for liten kunnskap om hva en paraplyorganisasjon er og dens formål og oppgaver. Jeg vil derfor prøve å forklare dette i grove trekk.

Dagens situasjon kan på mange måter sammenlignes med om vi skulle hatt politiske partier, men ikke storting og regjering. Organisasjonene er i det store og hele handlingslammet slik situasjonen er i dag. Forskjellen mellom fotograforganisasjonene og politiske partier er at fotograforganisasjonene ikke lever av politisk makt, men har kun ønske om å nå målene.

En paraplyorganisasjon skal ikke erstatte eksisterende foreninger. Fagfotograforganisasjonene NFF, NRF osv. vil bli medlemmer i paraplyorganisasjonen. Dvs. paraplyorganisasjonen har f. eks. 5 medlemmer, men representerer

1500 fotografer. Organisasjonene har representanter i paraplyen, og i dens utvalg. Særforbundene skal håndtere sine aktiviteter som i dag. Seminarer, konkurranser o. l. vil være relatert til de ulike fagretningene, og dermed håndteres best av de ulike organisasjonene. Det er dog ikke noe i veien for at paraplyen kan arrangere aktiviteter når dette faller seg naturlig eller når to eller flere forbund samarbeider om arrangementer. En paraplyorganisasjons handlingsfrihet beror på at særforbundene enes eller treffer demokratiske beslutninger.

En paraplyorganisasjon har ett politisk overordnet virke. All formell kontakt til foto-Norge skal foregå gjennom paraplyen. Det er da ikke tvil om hvilket forbund man skal henvende seg til. Dvs. at myndighetene har et sted å henvende seg (pr. i dag henvender de seg ikke alltid i det hele tatt). Alle viktige uttalelser foregår gjennom paraplyen. Paraplyorganisasjonen skal ikke ha ansvar for andre

HOVEDSTYRET:
c/o Fotografens Hus, Rådhusgaten 20,
0151 Oslo. Faks: 22 33 21 14
Postgjenr: 0530. 10.29057

Leder: **Trond M. Skaret**,
mobil 920 40 020, trond@skaret.net

Nestleder: **Erik Roland**,
(p) 32 13 30 54, mobil 913 97 771,
ero@nve.no

Sekretær: **Kolbjørn Renaas**,
(p) 32 85 02 26,
kolbjorn.renaas@groner.no

Kasserer: **Jan Robert Williamsen**,
(p) 22 21 86 48, jan.rw@frisurf.no

Styremedlem: **Turid Skilbred**,
(p) 33 32 40 15, turid.skilbred@c2i.net

Styremedlem: **Siv Hegli Nordø**,
mobil 928 11 339, bastet@online.no

Redaksjon (stoff til NFF):
Hovedstyrets adresse og lederen
som kontaktperson.

Lederen har ordet

Nå er nok en sommer over og de fleste klubbene er godt i gang igjen

saker en de organisasjonsmessige og foto-politiske. Paraplyorganisasjonen kan ha medlemskap i internasjonale organisasjoner, men det kan også særforbundene. Paraplyorganisasjonen skal/kan ha administrative oppgaver for særforbundene; dette vil variere med hvor mye organisasjonene betaler og hva de ønsker å tillegge paraplyorganisasjonen.

Jeg har hatt lange samtaler med representanter for den finske paraplyorganisasjonen *Finnfoto*. De har en meget godt fungerende modell som vi i stor grad vil prøve å lære av. De har en innledende tekst på sin webside som lyder ca. slik:

Den sentrale organisasjonen av finske fotograforganisasjoner arbeider for fremme av all fotografi, styrker fotografenes status og respekt, promoterer den fotografiske kunst og den fotografiske kultur, styrker samarbeidet mellom sine medlemmer og fremmer samarbeidet og solidariteten mellom fotografer både nasjonalt og

med klubbmøter, konkurranser og kursvirksomhet. Og nå er det tid for å kripe inn i «mørkerommet» igjen for å bearbeide sommerens visualiseringer og sanseintrykk både på den digitale og analoge måten. Noe av det jeg liker best med foto er letingen etter motiv, visualiseringen, altså det å tenke seg ut hvordan det ferdige bildet vil se ut før en trykker på utløseren. For til slutt å komme inn i mørkerommet og finne ut at akkurat det du hadde gjort stemte!

En står nede ved sjøkanten på et svaberg og er omkranset av noen klipper med litt skog på toppen og havet som strekker seg ut til horisonten. Sola er på vei ned, sjølufta gjør deg klar i toppen og kreativiteten bare bobler over. En finner en kløft i berget som fylles når bølgene slår inn, men blir helt tomt på vei ut igjen. De største bølgene som slår helt inn til roten av kløften, danner en herlig vifteformet sprut et par meter opp i luften. Kameraet stilles opp på stativ, man finner en plassering som gir en rolig avbuet bergformasjon i forgrunnen. Den glir naturlig langs høyre side inn i klippeveggen som fører videre bak til et frodig skogsareal i bakgrunnen. Inn fra venstre side kommer

internasjonalt.

Dette er en ganske treffende beskrivelse av en slik organisasjons arbeid. Den observante vil se at dette er oppgaver som organisasjonene med sine frivillige tillitsvalgte ikke i stor nok grad rår med.

Det økonomiske tror jeg blir den vanskeligste biten i puslespillet. Siden paraplyen overtar store deler av særforbundenes utgifter, så må den også overta store deler av inntektene.

Det er fullt mulig for organisasjonene å si opp sitt medlemskap i paraplyen. Det er heller ikke noen forutsetning at alle særforbundene ønsker å delta for å stifte paraplyorganisasjonen.

Når det gjelder *Fotografiens Hus* oppe i dette, ser jeg for meg muligheten av et par etasjer til på sikt.

Isidor Åstrøm

Formann Norske Reklamefotografer

sjøen fossende og ved hjelp av en dobbelkspønoring skumlegges kløfta helt. I tillegg stikker en vifteformet sprut opp og danderer midtpartiet i motivet, frosset på nøyaktig riktig tidspunkt. Livet er herlig!

Men det er jo på langt nær alle gangene at ting går så lett, og da har en fått noen utfordringer å jobbe med denne høsten også. Når ting faller på plass slik en selv vil ha det, kommer fase 2: å finne ut om andre ser det samme som du gjorde opprinnelig. Da er bildekritikk helt avgjørende! Det å lære seg å motta kritikk; å skille de konstruktive kommentarene fra de useriøse, bygge opp et bildesyn ut i fra andres oppfatninger om bilder er vel så krevende som fototeknikk. Etter hvert vil en forstå at nettopp tilbakemeldinger fra andre er det eneste som hjelper for å komme videre.

Mange sliter med å finne ut: Hva skal jeg ta bilde av nå? En løsning er å begrense for seg selv hva

en skal ta bilde av. Gjerne definer et tema og prøv å visualisere motivet ut i fra det. Gå til et område der du begrenser også arbeidsarealet og du vil oppleve at kreative løsninger strømmer ut. Noe av det samme opplever jeg i en *Fotomarat* der også tidsbegrepet er en sterk faktor. Jeg tror at vi alle blir bare mer kreative i en slik intens situasjon. Så til alle fotoentusiaster rundt i Norge: Ha en kreativ fotohøst! Og gå for all del ikke glipp av de fantastiske høstfargene som snart titter frem!

Jan Robert Williamsen
Kasserer NSFF

Vinnere fra NSFFs Landskonkurransen våren 2000

Young Girls av Rolf Sylta, Bergen KK.
Gull lysbilder

X-hibisjonist av Jenny Østgård, Oslo KK.
Gull fargepapir.

Oddbjørn av Signe Drevsjø, Femund BG.
Gull sort/hvitt.

La ikke filmen sette grenser
når du har bildet innen rekkevidde.

Nye **Kodak Elite Chrome Extra Colour** gir deg en meget høy farge-
metning med kraftige, rene og klare
farger. Det ekstremt fine kornet gir
deg også en god detaljskarpheit.
En perfekt diasfilm for dagslys
som får frem det beste i dine bilder.
Filmen er utnevnt til årets farge-
diasfilm 1999/2000 av EISA.

Bli medlem av fotoklubben Elite
Fokus og få omkostningsfritt tilbud
og forhåndsinformasjon. Gå inn på
www.kodak.no og anmeld deg,
så sender vi en prøve på Kodak
Elite Chrome Extra Colour.

Take pictures. Further.

Aktivitetsskalenderen NSFF

Oktober

15. Innlevering til høstens landskonkurranser i NSFF
Landskonkurransen: Kolleksjon – fritt motiv
Ungdomslandskonkurransen: Fritt motiv

November

1. Innlevering Hønefoss KK Landskonkurransen 10. Hønefoss
Mer info: Geir Sæthre e-post: geir.saetre@os.telia.no
61 23 71 52

Mars 2001

15.-18. Fotografi 2001 i Oslo Spektrum
24. Oslo Kamera Klubb feirer sin 80 års dag (21. mars)

April 2001

15. Innlevering til vårens landskonkurranser i NSFF
Landskonkurransen: Fritt motiv
Ungdomslandskonkurransen: Fritt motiv

Mai 2001

24. – 27. NSFF Distrikt 6 arrangerer fototreff på Tjøme

(Savner du din klubbs aktiviteter på NSFFs aktivitetsskalender? Send en e-post til tms@c2i.net!)

UNGDOMSLANDSKONKURRANSEN VÅREN 2000

Vårens ULK ble juryert av Helge Nygård, Arve Berntsen og Vidar Gran fra Vennesla FK.

Papirbilder:

Gull
Sølv
Bronse

En tur i parken
Landskap i bevegelse
Organisme

Christian Kaldheim
Christian Kaldheim
Christian Kaldheim

Bekkalokket FK
Bekkalokket FK
Bekkalokket FK

Lysbilder

Gull
Sølv
Bronse

Skumring
Stavern
Vågåvatnet

Christian Kaldheim
Christian Kaldheim
Mirjam Mkroon

Bekkalokket FK
Bekkalokket FK
Vågå KK

Ungdomsutvalget har fått nytt kontonummer

Innlevering til høstkonkurransen står for døren, og vi ber dere merke dere at ungdomsutvalget har fått nytt kontonummer. Det nye nummeret er 0530 26 81971 og erstatter det nummeret som står på invitasjonen til høstens Landskonkurranser dere fikk med forrige utgave av NFT.

Diplomer fra Landskonkurransene

Savner du diplomer og antatt-lapper fra vårens landskonkurranser? Saken er at konkurranseutvalget har gått tom og originaler til de eksisterende diplomene har ikke vært mulig å oppdrive. Vi er derfor i gang med å designe nye, noe som dessverre tar mer tid enn planlagt. Vi trekker på egne krefter siden selskapet ikke har penger til å betale en designer for jobben. Har du et forslag til design eller lyst til å prøve deg, så ta kontakt med **Turid Skilbred** i NSFF hovedstyre.

Oslo Fotomaraton

Ble dessverre avlyst p.g.a. manglende oppslutning. Planene for et nytt forsøk til våren er allerede i gang, og arrangørene håper at tidligere planlegging, endret gjennomføring og bedre markedsføring skal trekke et større antall deltagere.

Feil adresse?

Vi får ved hver utsendelse et antall blader i retur p.g.a. feil adresse. Husk derfor å melde adresseendring til klubben din så tidlig som mulig, og husk å minne dem på at de må varsle NSFF om endringen.

LESERBREV LESERBREV LESERBREV

Hr. Redaktør.

Tusen takk for et utmerket fototidsskrift! Jeg leste med interesse lederartikkelen i nr. 2 om *Genius Loci*. Jeg lette i mitt bibliotek etter dette uttrykket, og fant det i min utmerkede bok *Nil Desperandum – A Dictionary of Latin Tags and Phrases*. *Genius Loci* betyr her en plass' vaktende ånd. I oldtiden trodde romerne at ethvert menneske fikk en vaktende ånd fra fødselen av. På samme måte var det med et sted eller et hus. Forøvrig fant jeg noen ord om **Christian Norberg-Schultz** i en annen bok jeg har, nemlig *The Aesthetics of Architecture*. Der går det frem at han er av den oppfatning at et byggverk kun er vellykket i den grad det klarer å uttrykke sin egen tidsånd (*Zeitgeist*). Dette passer jo godt på det som De så treffende kaller *Genius Loci*. Jeg syntes det var givende å lese refleksjonene omkring dette. En passant må jeg, med den interesse for landskapsfotografering jeg har, også få nevne at det var et vakkert bilde under lederartikkelen. De var i sannhet ekte fotografier for 100 år siden også!

Vennlig hilsen
Henrik Kolden, Isdalstø

Om norsk fotografuddannelse:

Hvem ville bo i de huse...?

Nyheder om den norske fotografuddannelse når sjældent frem til de danske avisers forsider, og helt

ærligt: Det er sjældent at se dem omtalt overhovedet. Hvis det derfor ikke var for *Nordisk Fotolærforening* (NoFo), ville jeg ikke vide noget om tilstanden i Norge, men det gør jeg og ved nu, at hvor det i løbet af 90-erne gik jævnt ned ad bakke, er tilstanden i begyndelsen af det ny årtusind ved at nå det stabile stade, der opstår ved en begravelse. Set fra Danmark er man (og «man» skal findes på det politiske og det organisatoriske niveau) i gang med at gravlægge den norske fotografuddannelse. Det er både foruroligende og beskæmmende, og det er svært at se, hvis interesser, det tilgodeser. Det tilgodeser i hvert fald hverken branchen eller de mange unge, der gerne vil beherske fotograffaget og skabe sig en levevej inden for den branche. Det ligner en situation, hvor de gode græder og ingen rigtigt ved, hvem der ler.

Når man skaber et system, hvor muligheden for at fordybe sig i det håndværksfag, som fotograffaget også er, består i et tilbud om 6 timers undervisning om ugen i et år, har man mistet troværdighed. Kan man forestille sig elektrikere eller tømrere blive uddannet på den måde? Hvem ville mon bo i de huse, de havde bygget? Ikke jeg. Set fra Danmark ser det mærkværdigt ud, at man ikke længere vil uddanne fagligt dygtige fotografer i Norge, og vi har lidt ondt af de dygtige lærere, der nu skal arbejde med et system, der ikke tilbyder den nødvendige dybde i undervisningen.

Vi har især ondt af alle de vel-

Digitalt.

broncolor
Minipuls D160 plus

Broncolor Minipuls D160 plus kan du kontrollere med din Mac eller PC. Medfølgende software kan styre og lagre alle funksjonene på lampen. Programmet kan styre D160 plus-lampen og Grafit A-aggregater. Funksjonene styres i enkle menyer der du bl. a. kan lagre fire lyssettinger i minnet.

Gevinsten for deg er bedre kontinuitet og kontroll i digitale opptak.

Lysstyrken på Broncolor Minipuls D160 er maks 1200Ws og kan reduseres med hele 5 blendere i 1/10 blendersteg. Blitzen har opplyst display på tre sider, slik at styrken lett kan avleses fra alle kanter. Kontrollpanelet er opplyst. Blitzen har i tillegg de vanlige Broncolor-funksjoner som bl. a. proposjonalt innstillingslys (650W halo-gen), infrarød synkronisering og fjern-styring. Broncolor Minipuls D160 plus er kompatibel med eldre Broncolor enheter og utstyr. Broncolor gir gratis oppdatering av software.

Broncolor Minipuls D160 (uten plus) er lampen uten Mac/PC styring, men forøvrig helt lik plus versjonen. Ideell til portrett og industrifotografering.

Kontakt oss idag for informasjon, brosjyremateriell og et godt tilbud.

Lars Farnes AS, Pottemakerveien 8, 0954 Oslo,
tlf: 22 90 13 50, fax: 22 16 47 39,
e-post: farnes.as@online.no, www.farnes.no

FARNES

kvalifiserte norske unge, der gjerne vil uddanne sig inden for det fotografiske område, og derfor vil vi gerne række en hånd frem: Når man ikke i Norge vil tilbyde jer en faglig forsvarlig uddannelse, skal I vide, at I kan bruge det danske system og få jer en uddannelse, der er på højde med det bedste noget sted i Europa. Systemet ser således ud: Alle, der vil have en faglig uddannelse, skal starte med at gennemføre et grundforløb på én af 7 indgange, for så derefter at vælge uddannelse og specialisere sig på et hovedforløb. Fællesindgangen for fotografuddannelsen hedder *Teknologi & Kommunikation*, og unge, der vil arbejde professionelt med medier, skal derunder vælge linien *Kreativ Media*. Denne linie gennemføres på flere skoler over hele landet og altså også på *Medieskolerne i Viborg*, hvor det fotografiske naturligvis får særlig vægt. Når man har gennemført grundforløbet, kan man – efter at have fået en aftale med en profes-

sional fotograf (og det kan glimrende være i Norge!) – fortsætte med uddannelsens hovedforløb. Den foregår som en vekseluddannelse, hvor man i den største del af tiden arbejder hos fotografen og så indimellem er på skole for at sikre indlæringen af hele det fotografiske spektrum. Det ser samlet således ud:

A. Uddannelsen er opdelt i et grundforløb (samlet varighed: 25 uger) og et hovedforløb (varighed: 4 år). I grundforløbet indgår et valgmodul på 5 uger, med mulighed for faglig specialisering.

B. Grundforløbet består af en obligatorisk del på 15 uger, valgmodulet på 5 uger og en uddannelsesrettet del på 5 uger. Forudsætningen for at komme på den uddannelsesrettede del er en uddannelsesaftale. Til gengæld kan vi optage så mange som vi har plads til på den obligatoriske del. Denne del gennemføres både forår og efterår, og på grund af det nordiske samarbejde kan norske elever optages på lige fod med

danske. Norske elever er berettiget til støtte fra Lånekassen. Der indgår mange fag i det obligatoriske grundforløb. I denne forbindelse er det vigtigst at nævne *Digital Billedbehandling* (3 uger), *Digital Kommunikation* (2 uger) og eksamensfaget *Informationsteknologi* (4 uger). For de elever, der har opnået uddannelsesaftale som fotograf (eller en arbejdskontrakt med fx. en norsk fotograf), fortsætter grundforløbet med en uddannelsesrettet del på 5 uger, hvor det eneste fag hedder: *Fotografisk Produktionsteknik*. Her gennemgås den grundlæggende brug af lys og instrueres i betjeningen af professionelt udstyr.

C. Hovedforløbet varer ialt 4 år. I løbet af disse 4 år er der 4 skoleophold på ialt 40 uger. Det første skoleophold på 15 uger gennemføres som nævnt i forlængelse af den uddannelsesrettede del af grundforløbet, og når eleverne omkring juletid behersker de grundlæggende værktøjer, er de parat til at komme ud og arbejde i

ateliererne. De sidste 25 skoleuger fordeles over 3 forløb med henholdsvis 10, 10 og 5 uger. Der er lige omkring et års praktik imellem hver af disse forløb og på *Medieskolerne* bliver de alle placeret i perioden fra januar til juni.

D. Svendeproven kommer nu til at vare 5 uger og der bliver ikke nogen AV-opgave. Eleverne skal møde til skoleopholdet med en portfolio bestående af 25 billeder. De 5 uger går så med færdiggørelse af en udstilling (muligvis med omtagning af nogle af billederne) og en endnu ikke beskrevet faglig prøve. Denne portfolio kan bestå af billeder fra hele uddannelsesperioden, altså både billeder fra tidligere skoleophold og fra praktikperioderne. Det særlige i denne sammenhæng er altså, at norske elever og fotografer kan bruge dette system til at sikre den faglige uddannelse.

De nordmænd, der gerne vil uddanne sig på den måde, skal søge om optagelse på et grundforløb på *Medieskolerne*, samtidig

med at de prøver at opnå en aftale om praktik med en norsk professionel fotograf. I denne aftale skal den norske fotograf love at tage sig af oplæringen i den praktikperiode, der ialt med afbrydelser varer i 4 år. Samtidig skal han acceptere at afgive eleven til skoleperioder af ialt 45 ugers varighed

indenfor de 4 år, og der bør ligge en fast aftale om en aflønning af eleven i praktikperioden. Til gengæld vil han få en elev, der kender faget til bunds og kan betjene alt forekommende fotografisk udstyr, både det analoge og det digitale. Eleven vil kunne udføre opgaver inden for alle genrer og på alt

almindeligt forekommende udstyr. Og, ikke mindst: Eleven vil kunne fungere som selvstændig fotograf og tage ansvaret for løsning af alle almindeligt forekommende opgaver.

Det bør endelig nævnes, at det er gratis at bruge det danske system. Skolen er gratis, materialerne er gratis, og der er et tilskud til opholdet, så det kun koster ca. 1800 Dkr. pr. måned for kost og logi. Kun skal eleven selv sørge for transporten til Viborg.

Jeg synes, det er et godt tilbud til både fotografer og uddannelseslystne unge i Norge. Vi har allerede flere nordmænd på vores skole, og vi vil meget gerne have flere. Kig forbi, kig på www.medieskolerne.dk eller ring på 00 45 86 67 50 55 og spørg efter mig. Selv om siden ikke altid er opdateret, kan den give en god fornemmelse af, hvad det drejer sig om.

Jo, det er et godt tilbud og et

godt alternativ, men helt ærligt: jeg ville finde det mere korrekt, at man i Norge havde valgt at beholde fotografuddannelsen, men når man vælger at nedlægge den, skal I være hjerteligt velkomne i Danmark.

Gunner Byskov
Medieskolerne
Skaldehøjvej 2
DK-8800 Viborg
Århus, 16.08.2000

Slik står det altså til med norsk fotoutdanning, sengeliggende og for døden, ifølge **Gunner Byskov** ved *Fotografskolen* i Viborg. Fotografen heter **Camilla Mortensen**, Århus.

Korreksjon

I artikkelen om fotografene Truls og Mårten Teigen i NFT 003 kom vi i skade for å sette feil billedtekst til to av bildene (øverst til høyre på s. 25 og bildet på s. 26). Disse var ikke oppdrag for *Kunstindustrimuseet*, men menyomslag bestilt av rederiet NCL ved Arnold Rakeng.

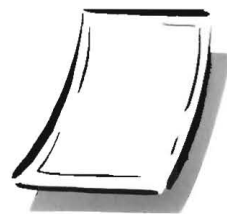

Profoto

Vestlandets største fargelab.

- Vi er kjent for høy kvalitet
- Personlig service
- Punktlig levering

Ta kontakt

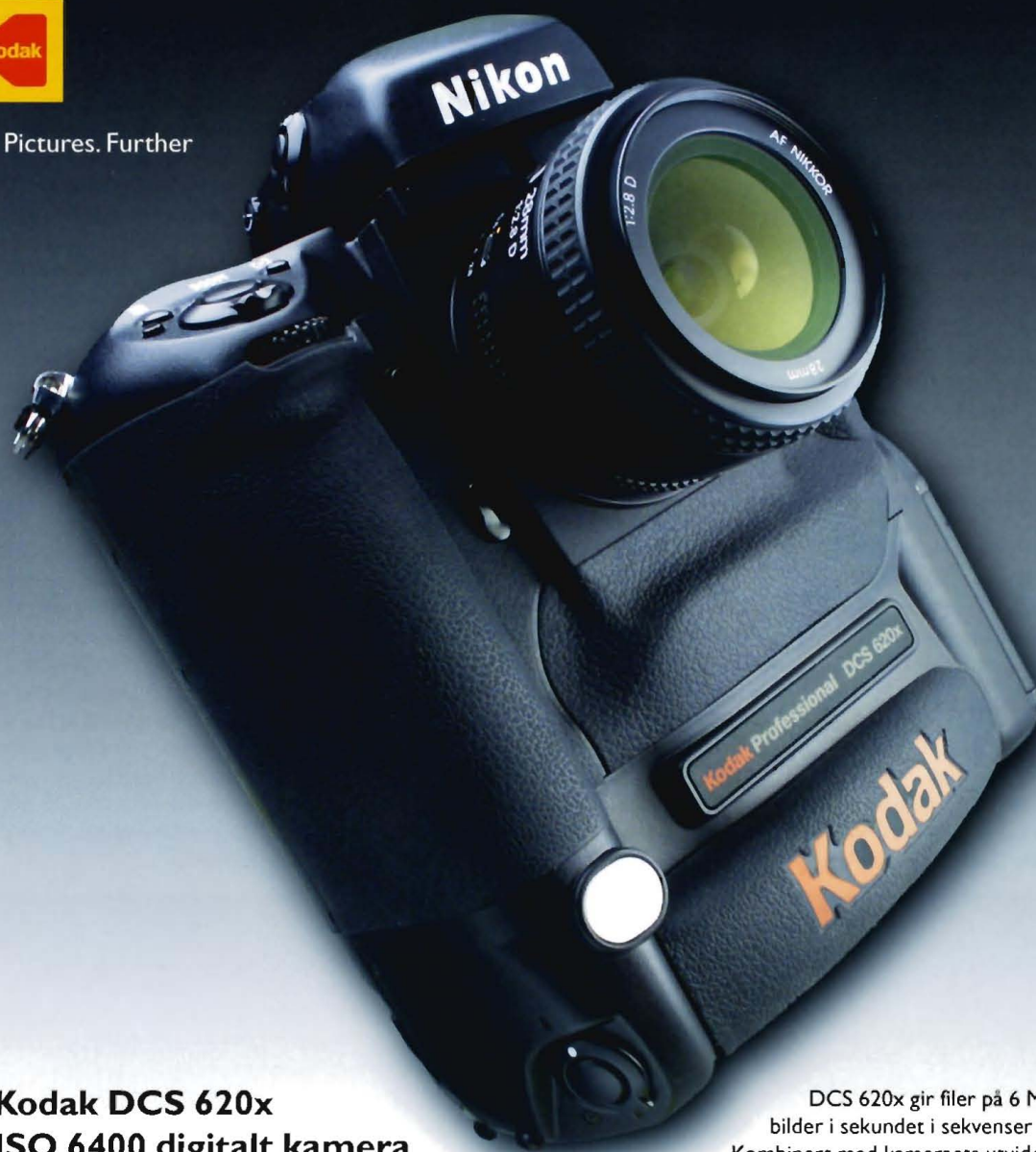
PROFOTO
FARGELAB.

Telefon: 51 55 91 90
Telefax: 51 55 59 30

DCS 620x - ISO 6400 digitalt kamera

Take Pictures. Further

Kodak DCS 620x ISO 6400 digitalt kamera

Fotografer har før måttet velge mellom digital fotografering eller fotografering med høy ISO hastighet. Med det nye digitale kameraet KODAK PROFESSIONAL DCS 620x er dette historie. Kameraet bygger på arbeidsjernet DCS 620 og kan brukes helt opp til ISO 6400. Kameraet er fargekalibrert fra ISO 400 til 4000.

Den ekstreme følsomheten til KODAK PROFESSIONAL DCS 620x innebærer også at man har et mye større eksponerings spillerom og muligheter for å korrigere bilder etterpå. Feil farger på grunn av vanskelige lyskilder kan korrigeres etterpå, høylys man trodde var utbrent viser seg å inneholde informasjon. Selv om man ikke alltid har bruk for den ekstremt høye ISO hastigheten kan den vise seg å være svært så nyttig allikevel.

DCS 620x gir filer på 6 MB og kan ta 3,5 bilder i sekundet i sekvenser på 12 bilder.

Kombinert med kameraets utvidete ISO-område, gjør det deg i stand til å fotografere i utrolig skiftende omgivelser.

- Fleksibel ISO, 400-6400 (fargekalibrert mellom ISO 400 og 4000)
- Nikon F5-funksjonalitet
- Direkte tilkobling av mobiltelefon til kameraet, for overføring av bilder uten PC/Mac
- 2 kortplasser for økt lagringskapasitet i kameraet (maks. 1 GB)
- Patentert histogram for eksponeringskontroll
- TTL Auto fargebalanse gir korrekte farger under alle forhold
- Picture Protection System sørger for at du ikke mister ditt livs bilde

Kodak Professional

Kodak Norge A/S

Tlf. 66 81 81 81, kodak.no/go/professional

I Bibelens lys

Dagsavisen *Vårt land* pleier som kjent å dekke helt andre områder enn *NFT*. Men torsdag 20.07.00 bragte **Hugin og Munin** – petit-spalten på avisens siste side – en bemerkning vi ikke kan dy oss for å gjengi:

«Pussig garanti. Fra Avaldsnes på Karmøy skriver Geir Magne Fossmark at han nylig gikk til anskaffelse av et Sony digitalkamera. Karmøybuen er forbrukerbevisste kunder, så Fossmark studerte umiddelbart Sonys garantibestemmelser, hvor dette kom frem:

Sitat: This warranty does not cover ...damages due to acts of Gods.»

Det fremgår ikke om det er naturkatastrofer og værguder Sony vil gardere seg mot, men begrensningen er både besynderlig og i utakt med god teologi. Kanskje Fossmark bør gjøre som fotografen i bilaget (i.e. *Vårt land*); han sløyfet blitzen og tok bilder i Bibelens lys. Sitat slutt.

Vi antar at den norrøne gud **Odins** ravner forutsetter at man med «god teologi» skal forstå den lutherske variant. Men **Luther** er av lett forståelige grunner lovlig unnskyldt fra å uttale seg om ethvert spørsmål, deriblant fotografiske.

Uegnet beliggenhet, og annen uhumskhet

I *Billedkunst* nummer 4 i år (hvor **Jonas Ekeberg**, tidligere *Hyperfoto*, er ansvarshavende redaktør) kunne man lese et lite intervju med **Øivind Storm Bjerke**, direktør for *Norsk*

museum for fotografi – *Preus fotomuseum*.

Intervjuet var ført i pennen av **Caroline Ugelstad**.

Foranledningen til intervjuet var, så vidt vi forstår, at museet må lane seks millioner kroner av *Forsvarsdepartementet* for å kunne Ferdigstille de nye lokalene på *Karljohansvern* i Horten. Dette lånet forutsettes tilbakebetalt over seks år, med penger hentet fra museets ordinære budsjettammer. Dette vil, ifølge intervjuet, medføre at museet ikke kan kjøpe inn fotografier i løpet av denne perioden.

Vi har ingen problemer med å forstå det ytterst beklagelige i dette forhold. Men dessverre antyder intervjuet også andre forhold man antagelig også kan betrakte som ytterst beklagelige. Ifølge intervjuet fortsetter nemlig Storm Bjerke med det følgende: «Det er betenkelig at vi, fremfor staten, sitter igjen med ansvaret her. Særlig fordi fotomuseet og dets uegnede beliggenhet i Horten opprinnelig ble tvunget frem av politikere – uten hensyn til faglig ekspertise».

Vi har en følelse av at Storm Bjerke har særdeles mangelfulle kunnskaper om sakens bakgrunn, deriblant de hørings-uttalelser som i sin tid ble avgitt i forbindelse med det såkalte *Greve-utvalgets* innstilling. Vi vil anbefale ham å sette seg inn i dem, for å få et mer fullstendig bilde av hva den *fotografiske* faglige ekspertise egentlig mente – og som, i siste instans, medførte at politikerne til slutt gikk inn for denne «uegnede» beliggenhet.

Hørings-uttalelsene til *Greve-utvalgets* inn-

stilling ble omtalt i *NFT* 6/92. Her fremgår det klart at den aller mest positive uttalelse til denne innstilling kom fra *Astrup-Fearnleys stiftelse for moderne kunst* i Oslo, og dessuten fra blant andre *Vestlandets kunsthøgskole*, kulturavdelingen i Nord-Trøndelag fylkeskommune og *Norsk kulturråd*. Er det dette (eller kanskje *Greve-utvalget*?) som utgjør den «faglige ekspertise» Storm Bjerke påberoper seg? Det kan tilføyes at listen over temmelig skeptiske uttalelser var adskillig lengre, fra instanser som *Museet for samtidskunst*, *Henie-Onstad kunstsenter*, Universitetsbiblioteket i Bergen og *Norske kunst- og kulturhistoriske museer*. Den aller skarpeste uttalelsen kom fra reklamefotografene, som konkluderte med at *Greve-utvalget* fra-dømte ...*seg selv enhver redelighet og troverdighet...*».

Vi vil minne om at dersom *Greve-utvalgets* innstilling hadde blitt tatt til følge, ville etter alt å dømme *Norsk museum for fotografi* – *Preus fotomuseum* ikke ha eksistert – og det forekommer oss at en helt annen person enn Storm Bjerke ville innehatt direktør-tittelen, om noe annet var blitt opprettet.

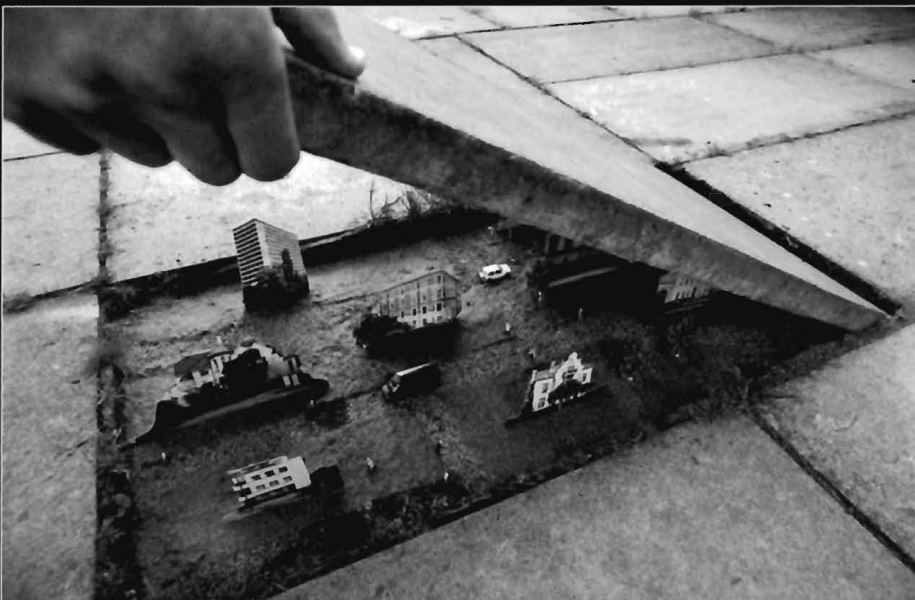
Beliggenheten i Horten hadde i lang tid vært endelig fastslått da Storm Bjerke søkte, og fikk stillingen som direktør. Han kan derfor forutsettes å være kjent med *hvor* han er forutsatt å fungere, og følgelig også hvor hans lojaliteter bør ligge. Dersom han ikke vil eller kan akseptere dette, bør han kanskje ta sin posisjon opp til ny vurdering.

Even Attramadal i Fotogalleriet

Fotogalleriets siste utstilling for sommerferien, fra 08.06.-02.07, presenterte i alt 17 sort/hvitt-fotografier av **Even Attramadal**. Vi har allerede bemerket at hans fotografiske kunnskaper ligger adskillig høyere enn hos svært mange av de kamera-eiere som forsøker seg i kunstner-rollen.

Men det kan også anføres at Attramadals bilder ved denne utstillingen i høy grad var avfotograferinger av arrangerte motiver. Man kan kanskje stille et aldri så lite spørsmål om hvor vidt hans idé-illustrasjoner egentlig kan stå på egne ben som rett og slett *fotografier*, selv om hans mer eller mindre surrealistiske tankegang rett som det er kan få en betrakter til å stanse opp og se én gang til.

Vi vant!

Her kan du gå på kornjakt til evig tid uten å finne noe som helst. Hvis du vil prøve å finne noe annet enn rasterkorn bør du nok kjøpe ny lupe. Dette er nye Fujichrome Provia 100F Professional. For deg som er proff vil den lille grafiske figuren fortelle alt du trenger å vite. Bortsett fra at det er noe av det beste Fujifilm har laget. Nå har den til alt overmål vunnet EISA Award! Prov noen ruller. Snaarest.

Fujichrome Provia 100F Professional.
- Korn er fint i landbruket.
Ikke på lysbordet!

Farvebalanse	Medium	—●—	Hay
Kontrast	Medium	—●—	Hay
Skarphet	Medium	—●—	Hay
Gråbalanse	Medium	—●—	Neutral
Korn	Medium	—●—	Ekstre fine
Push/pull-prosessing linitude	Medium	—●—	Hay
Represitet	Ganske bra	—●—	Utmerket

TdM/ALBATROSS

 FUJIFILM

Professional

Fåes i 135 - 120 - 220 og 4x5"

Tlf.: 22 73 60 00 - Fax: 22 73 60 20 - www.fujifilm.no

Det kan ellers bemerkes at det virker noe påfallende at Storm Bjerke trekker dette momentet inn. Det forekommer oss å være budsjett-saken totalt uvedkommende – og vi er dessuten godt kjent med fra hvilket hold de samme påstander tidligere er satt frem.

Kameraer på auksjon

Blomquists kunsthandel arrangerte 06.06.00 kunst- og antikvitetsauksjon i Tordenskiolds gate 5 i Oslo (ikke så langt fra der *Atelier Rude* en gang lå). Denne gang omfattet katalogen tre kameraer – to 8x10 tommer til studiobruk, samt et reprokamera fra ca. 1917 – alle sammen produsert av *Kodak*. Forhåndsvurderingene av pris lå mellom ti og tyve tusen kroner.

Selve auksjonen bar preg av en viss konservativ forsiktighet. Det var det gode motiv av den kjente kunstner som fanget interessen, uten særlig mange intense dueller. For antikvitetenes vedkommende var interessen betydelig større for velholdte offisers-sabler og håndvåpen, enn for praktfulle, gamle studiokameraer, som ingen fant å ville gi bud på.

Ingen ville ha kameraer av denne dimensjon.
©: Per Torgersen

Andres verk

Sommerens utstilling i *Museet for samtidskunst*, i perioden 17.06.-10.09. hadde fått tittelen *Andres verk*, med undertittelen *Utvalgte verk fra Museet og private samlinger*. Omtrent halvparten av de utstilte verkene kunne på en eller annen måte kalles fotografier.

Man merket seg spesielt at to av **Fin Serck-Hanssens** repriser på klassisk billedkunst (begge to gjengitt i forrige nummer av *NFT*) var blitt innkjøpt. Men ved en feiltagelse (?) var bare *bestillerens* navn, **Per Barclay**, nevnt. Dette åpner kanskje for at man nå rett og slett kan betale seg til en status som kunstner på områder man heller ikke behersker. Hva med litteratur? Kanskje jeg kan få *Nobelprisen* ved å bestille en mursteinsroman hos den rette forfatter?

Fra enkelte hold har det blitt ytret beklagelse over at fotografi fortsatt ikke er inkludert i det pensum kunsthistorikere

må kjenne til. Vi har en sterk følelse av at det nettopp er denne uvitenhet og mangel på over- og innsikt som gjør at billedkunstnere som **Cindy Sherman** og **Sophie Calle**, ved siden av ikke spesielt dyktige fotografer som **Sugimoto**, **Thomas Struth**, **Bernd** og **Hilla Becher**, **Candida Höfer** og en katastrofe av **Nan Goldins** format kan finnes verdige til å kjøpes inn og henges ut – samtidig med at internasjonalt kjente norske fotografer fullstendig ignoreres. Vi skal atter en gang minne om at den samtid museet skal forholde seg til, allerede er gitt. Det kan knapt være museets oppgave å «dekonstruere» samtiden, for å låne et ord fra den gjengse kurator-jargon.

Horisonter

Galleri NK på Lillehammer har nå flyttet inn i nye lokaler i Jernbanegaten 1, et stenkast fra jernbanestasjonen, og 12.08. åpnet **Arvid Sveen** utstillingen *Horisonter*.

Vi forbinder helst Arvid Sveen med Nord-Norge. Fra *Fotografisk vårutstilling 1978* husker mange av oss fortsatt sort/hvitt-fotografiet av fiskerbåten *Bølgen*, som senere endte som jubileumsfrimerke. Men Arvid Sveen er faktisk født ikke så langt fra Lillehammer, selv om han i dag bor og arbeider i Tromsø.

Havet, døden og kjærligheten sies å være de sentrale temaer for de fleste kunstnere. Ved denne utstilling hadde Arvid Sveen valgt å konsentrere seg om *Havet*. I en serie kvadratiske fargefotografier hadde han forsøkt å fange det ytterst flyktige spill av lys, vann og atmosfære. Nå vel, man kan kanskje aldri klare å fange selve *spillet*, og må bare nøye seg med fragmentet.

Men man skal kanskje være forsiktig med å bruke uttrykket «bare». Kunstverket er, som mange har forstått, ikke noe som står i stedet for noe annet. Kunstverket tar alltid utgangspunkt i en form for virkelighet, men det er også selv virkelighet, med sine egne referanser og begreper. Klarest kommer dette kanskje til syne innen musikk og fotografi. Rendyrket musikk «forestiller» absolutt intet annet enn seg selv, mens det kunstneriske fotografi, samme hva det eventuelt avbilder, ikke først og fremst «forestiller» noe.

Sveens fotografi føyer seg naturlig inn i flere norske tradisjoner, både landskap og det spesifikt nord-norske. Hans bilder fremstår nærmest som stillferdige meditasjoner over sentrale temaer.

Horisonter. ©: Arvid Sveen

Stenersen-museet i sommer

Konstruksjon eller virkelighet, en utstilling satt sammen av materiale fra *Norsk museum for fotografi* – *Preus fotomuseum*, ble først vist i *Lillehammer kunstmuseum* fra 25.09.99 til 09.01.00, og omtalt i *NFT 99-5*. I perioden 06.07.-03.08. ble en noe redusert variant av denne utstilling vist i Stenersen-museet i Oslo.

I forhold til visningen på Lillehammer var det en avgjort fordel at samtlige bilder denne gang var forsynt med angivelse av fotograf og tittel. Men dette hjelper lite når opplysningene enten er misforstått, eller direkte feilaktige. Vi tenker her spesielt på russeren **Aleksandr Rodtsjenkos** (ikke «Rodchenko», det er den engelske transkripsjon) utkast til omslag for et tidsskrift om film og kino, med den enkle tittel *KINO* (og absolutt ikke «KIIHO», slik noen vil ha oss til å tro. I det russiske, også kalt kyrilliske alfabet, er K og O iden-

tisk med de latinske bokstaver, den speilvendte «N» identisk med «I», mens den kyrilliske «H» er lik latinsk «N». Du har kanskje sett filmen *Murder on the Orient Express*, hvor en lignende forveksling spiller en viss rolle.)

Det kan ellers bemerkes at noen av de kraftigste nedskjæringene i forhold til Lillehammer-varianten, hadde skjedd innen området *Norsk samtidsfotografi*. Den omfatter da faktisk ikke bare **Dag Alveng**?

Ubehagelige påminnelser

Neste utstiller i *Stenersen-museet* i perioden 24.08.-22.10. var amerikaneren **Andres Serrano**. Som kjent er Serrano berømt, eller kanskje heller beryktet for avfotograferinger av mer eller mindre sjokkerende motiver – i temmelig grelle farger.

Vel, denne gangen ble vi i det minste spart for hans produkter innen området «dyre-sex» (forøvrig

presentert og lovprist i *Hyperfoto 3/4* for 1997). Men det kan forekomme en betrakter at Serranos hensikt ganske ofte er noe i retning av å «sjokkere borgerskapet» – dersom han da ikke forsøker å narre «forståesepåerne» til å se noe fryktelig dypt og filosofisk i bildene – noe i likhet med den «intellektuelle debatten» rundt pornofilmen *Deep Throat*.

For en del av Serranos bilder, de som på en eller annen måte dreier seg om kropp og seksualitet, er det ytterst nærliggende å trekke sammenligninger med **Robert Mapplethorpe**. Etter undertegnedes skjønn vil en slik sammenligning falle ut til Mapplethorpes fordel. Hos Mapplethorpe er bildet – uansett motiv – det viktigste, med formal styrke og teknisk mesterskap. Hos Serrano er det rett og slett motivet, og når motivet ikke er åpenbart – som i skulpturene nedsenket i forskjellige slags væsker – serverer han en utvetydig bruksanvisning. Så man skal ikke

tro at han bare har benyttet seg av lys med lav fargetemperatur!

Det skal imidlertid bemerkes at i vår tids samfunn, hvor man er oppvokst med **Walt Disneys** og **Thorbjørn Egners** snillistiske idyllisering og forløyethet, er temaer som ondskap, død, og for den saks skyld også seksualitet, grundig feiet under teppet. På denne bakgrunn kan man forstå de sterke reaksjoner Serranos avfotografering av menneskerester kan vekke. Men hvor ligger hensikten, bortsett fra i å sjokkere? Politifotografers åsteds-bilder er tatt i en klar hensikt, **Dmitrij Baltermants'** fotografier fra Kertsj (1942) viser sivilpersoner massakrert av nazistene. Også her er hensikten åpenbar, mens Serrano her i siste instans ikke oppnår stort annet enn avfotograferinger. Problemet blir vel da hva han skal finne på til neste utstilling...

Men når dette er sagt, bør det også understrekes at Serrano har adskillig å si både som fotograf og

MED LYSET I DIN HULE HÅND

Nye Expo - Service a.s

Storgt. 51, Boks 4796 Sofienberg, 0506 OSLO
Tlf. 22 36 41 01 Fax 22 36 41 12
www.nyeexpo-service.no

UTSTYR TIL DIGITALSTUDIO:

elinchrom
SWISS MADE STUDIO FLASH SYSTEM

- studioblitz
- halogen- og HMI-belysning

Lupo

- høyfrekvenslys til digital imaging

Chic

Chic 1 & 2 er to helt nye lettvektsgeneratorene fra Elinchrom på 1200 og 2400 Ws. Full kompatibilitet til hele Elinchrom systemet

Utstyrt med Chic generatorene og

ELEKTRONA
Flashfeeder

har du det ideelle utstyret til "on location" fotografering.

HEDLER

Systemlicht

- halogen- og HMI-lys til film og video
- belysning til digital fotografering

SEKONIC

- lysmålere og blitzlysmålere
- et helt dusin av forskjellige modeller fra de enkle Cds-målerne til den nye og meget avanserte L-508 Zoom Master

DIGITALT ELLER TRADISJONELT, VI HAR LØSNINGENE!

Nomads (Bertha), 1990. ©: Andres Serrano

kunstner. Merkelig nok viser dette seg i noe så tradisjonelt som hans portretter, først og fremst av uteliggere, men i noen grad også av katolske prester, munk og nonner. Serien med medlemmer av rasist-organisasjonen *Ku Klux Klan* i fulle regalier, hører også til blant Serranos fulltreffere.

Man kan kanskje konkludere med at Serrano faktisk er såpass til fotograf at han rett og slett ikke trenger å sjokkere for å gjøre inntrykk. Men hans bilder er også en ubehagelig påminnelse om hulheten i våre egne holdninger til adskillige av livets og ikke minst dødens sider.

Jens Eldøy: Rumensk klosterliv i Fotografiens Hus

I Fotografiens hus viste Jens Eldøy utstillingen *Månästirea* i tiden 25.08.-13.09. «Månästirea» er, så vidt vi har forstått, det rumenske ord for kloster, og denne sort/hvitt-billedserien hadde hentet sine motiver fra et kloster i det hovedsakelig russisk-ortodokse Moldova i det nordøstlige Romania.

Utstillingen omfattet både portretter og mer reportasjepregede bilder fra dagliglivet i klostret, både blant munkene selv, og deres kontakt med omgivelsene under spesielle fest-dager.

Det er bare å legge til at Jens Eldøys dyktige håndverk og sans for detaljer gjorde det hele til den reneste fotografiske fest. Den som har lest *Dostojevskijs Brødrene Karamazov*, vil trolig få en del aha-opplevelser ved å se denne utstillingen. (En av de tre brødrene, Aljosjka, var en tid novise i et kloster, hvor han kom under sterk innflytelse av den fromme fader Sosima).

Fotogravyr i Norske Grafikere

Fotogalleriet i Kongens gate 9 holder stengt ut august måned, men i *Norske Grafikere* med samme adresse viste Rita Marhaug i alt 12, til dels bearbejdede fotografier, presentert som fotopolymergravyr. Man noterer med tilfredshet at hun denne gang har avstått fra å komme med mer eller mindre vellykkede reprints på tradisjonell billedkunst, og heller forsøker å finne et

personlig uttrykk. Vi vil nok tro at det var i de minst manipulerede bildene – i alt tre fargefotografier – at Rita Marhaug ytte sitt mest overbevisende. Allerede nå kan man mer enn ane et personlig uttrykk, og man burde kunne anta at hun har mye å vinne på et konsentrert arbeid, både med polymergravyren, og med et spesifikt fotografisk billedspråk.

Salgado: Industrialdærens arkeologi

Vemork kraftstasjon på Rjukan er et sted som virkelig har følt historiens vingeslag. Da den sto ferdig i 1911, var den både et arkitektonisk mesterverk, og verdens den gang største vannkraftverk. Under annen verdenskrig var Vemork åstedet for adskillig dramatik, blant annet den uhyre dristige tungtvanns-sabotasjen, som trolig satte en endelig stopper for Hitler-Tysklands utvikling av kjernefysiske våpen.

Vemork er nå nedlagt som kraftstasjon, men lokalene i denne æverdige bygning er tatt i bruk av *Norsk Industriarbeidermuseum*. I den gamle turbinhallen kunne man 01.06.-01.09. se brasilianeren Sebastiao Saldagos billedserie *Arbeidere – industrialdærens arkeologi*. Disse bildene ble i 1999 utgitt i bokform under tittelen *Workers*.

Det kan muligens innvendes at turbinhallen på Vemork ikke akkurat forkom oss å være blant de best egnede utstillings-lokaler. Men i forhold til bildene som ble vist, blir slike innvendinger bare bagateller. Overfladisk sett kan det virke som om Salgado ikke presenterer annet enn en ukunstlet samtids-skildring fra arbeidsliv verden over. Men når man ser nærmere etter, blir bildet – og bildene – adskillig mer komplisert. Selvfølgelig er dette dokumentasjoner, både av arbeid og av dem som utfører det. Men bildene føyer seg også inn i en billedmessig tradisjon med aner langt bakover i tiden. Vi kan tenke på hvilken oppsikt den franske maler **Gustave Courbet** vakte med sine *Stenhuggere* rundt midten av 1800-tallet, svensken **Ernst Josephssons Spanske smeder** i *Nasjonalgalleriet*, eller den belgiske billedhugger **Constantin Meuniers** bryggessjauere. Men også den store spanske 1600-tallsmaler **Velasquez** gjorde realistiske arbeids-skildringer – som *Vulcanus' smie* og *Veverne* – under mytologiske påskudd. Vår egen **Edvard Munch** benyttet også motiver fra arbeidslivet.

Et nærmere studium av Sebastiao Saldagos fotografier vil uunngåelig avdekke at det her er tale om *kunstverk*, i en klart monumental tradisjon (det er med hensikt jeg ikke benytter uttrykket «heroiserende», ettersom Saldagos objekter i utgangspunktet forekommer oss å være heroiske, og at dette med nødvendighet vil vise seg i fotografiene). Utstillingen omfattet i alt 208 bilder, fra gullgruvene i hans hjemland Brasil, fra onstillingsprosessen i Øst-Europa, oljefeltene i Midt-Østen, og fra U-land i Asia og Afrika. Her i vest lever vi kanskje i et post-

industrialisert samfunn, men store deler av verden har ennå ikke nådd frem til industrialisering.

I begynnelsen av forrige århundre viste fotografer som **Lewis Hine** og **Jacob Riis** «how the other half lives.» Denne tråden ble senere tatt opp av fotografene som deltok i *FSA-prosjektet*. Ved dette århundres begynnelse viser

Sebastiao Salgado hvordan de øvrige *fire femtedeler* av hele verdens befolkning lever. I Vesten har vi knapt lenger noe nært forhold til Bibelens ord om at *I dit ansigts sved skal du æde dit brød*, men for størsteparten av verdens befolkning er dette fortsatt en realitet.

Salgados bilder er, i sin lavmæltethet, en innstendig påminnel-

se om at verden fortsatt kan forbedres, og at det i aller siste instans er et spørsmål om innsikt og fordeling. At hans bilder i tillegg også inneholder store kunstneriske verdier, svekker på ingen måte deres dokumentariske verdi. Like lite som den kunstneriske verdi svekkes av det dokumentariske.

Portrettfotograf søkes

Vi søker utlært fotograf for å åpne nytt fotostudio i Stavanger. Studioet ligger i tilknytning til vårt laboratorium. Vi satser fortrinnsvis på barnehager, barn og bryllup.

Stilen skal være ung og moderne. Orden og kvalitet er viktig.

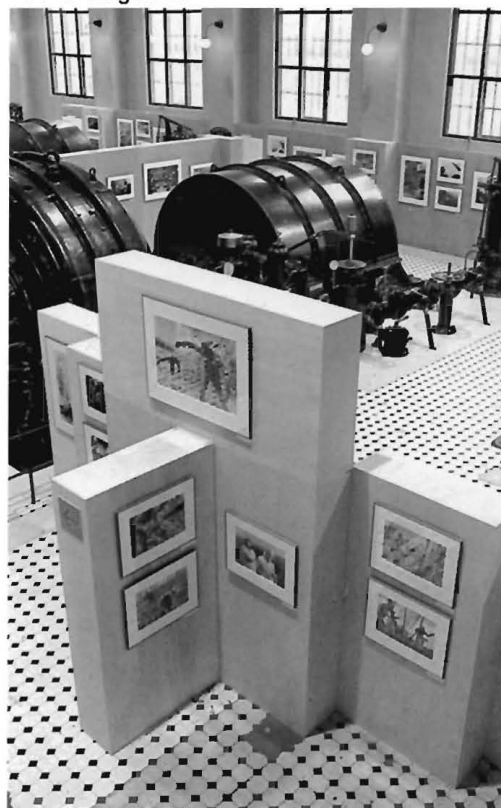
Du må være selvstendig og villig til å gjøre en innsats. Opplæring vil bli gitt, men du må være på et godt faglig nivå.

Fotografmester
Arild Hjeltnes
 Gamleveien 5
 4018 Stavanger
 Tlf.: 51 88 14 00
 Fax: 51 58 82 88

Arbeidere – industrialiseringsarkeologi.
 ©: Sebastiao Salgado

Fra Salgadoutstillingen på Rjukan.
 ©: Per Torgersen

sol, sommer
(og lukten av blekefix...)

Ta ferie ...
la oss gjøre jobben!

Det er lønnsomt å bruke tiden sammen kunden, familie og venner.

Melhuus

Norges største profesjonelle fotolaboratorium

Priser? Informasjon? Ring 72 89 95 00 eller mail: office@melhuus.no